

Na osnovu člana 16. i 61. stav (2) Zakona o upravi ("Službeni glasnik BiH" broj: 32/02 i 102/09) i člana 14. stav (1) Zakona o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine ("Službeni glasnik BiH", broj: 39/09), generalni direktor Direkcije za civilno zrakoplovstvo Bosne i Hercegovine donosi

PRAVILNIK
O
CERTIFIKACIJI PLOVIDBENOSTI I EKOLOŠKOJ CERTIFIKACIJI ZRAKOPLOVA I
ZRAKOPLOVNIH PROIZVODA, DIJELOVA I UREĐAJA I ZA CERTIFIKACIJU
PROJEKTNIH I PROIZVODNIH ORGANIZACIJA ZA NON-EASA ZRAKOPLOVE

Član 1.
(Predmet)

Ovim pravilnikom utvrđuju se zajednički tehnički zahtjevi i postupci za certifikaciju plovibenosti i ekološku certifikaciju zrakoplovnih proizvoda, dijelova i uređaja za zrakoplove iz Aneksa II Pravilnika o zajedničkim pravilima u području civilnog zrakoplovstva i nadležnostima Evropske BHDCA za sigurnost zračnog prometa, i to:

- a) izdavanje tipskih certifikata, dodatnih tipskih certifikata i izmjene navedenih uvjerenja;
- b) izdavanje uvjerenja o plovibenosti zrakoplova i dozvola za let;
- c) izdavanje odobrenja dizajna popravka;
- d) dokazivanje usklađenosti sa zahtjevima vezanim za zaštitu okoline;
- e) izdavanje potvrda o buci;
- f) identifikacija proizvoda, dijelova i uređaja;
- g) certifikacija određenih dijelova i uređaja;
- h) certifikacija projektnih organizacija i proizvodnih organizacija;
- i) izdavanje naloga za plovibenosti.

Član 2.
(Pojmovi)

Pojmovi koji se koriste u ovom pravilniku imaju sljedeće značenje:

- a) Dio E7-21 - zahtjevi i postupci za certifikaciju zrakoplova i s njima povezanih proizvoda, dijelova i uređaja i projektnih organizacija i proizvodnih organizacija iz Aneksa I ove uredbe;
- b) Dio E7-M - odgovarajući zahtjevi za kontinuiranu plovibenost koji su donešeni u skladu sa Zakonom o zrakoplovstvu BiH;
- c) **Glavno poslovno sjedište** - glavna uprava ili registrirano sjedište preduzeća unutar kojeg se sprovode glavne finansijske djelatnosti i operativni nadzor nad aktivnostima navedenim u ovom pravilniku;
- d) **Artikl** - bilo koji dio ili uređaj koji će se ugraditi u civilni zrakoplov;

- e) Zrakoplov BHLA1 - sljedeći evropski laki zrakoplov sa posadom:
- 1) avion sa maksimalnom dozvoljenom masom na polijetanju (MTOM) od 1200 kg ili manje, koji nije klasificiran kao složeni motorni zrakoplov;
 - 2) jedrilica ili motorna jedrilica sa maksimalnom dozvoljenom masom na polijetanju (MTOM) od 1200 kg ili manje;
 - 3) balon s najvećom projektovanom zapreminom uzgonskog plina ili toplog zraka od 3400 m³ za toplozračne balone, 1050 m³ za plinske balone i 300 m³ plinske balone;
 - 4) dirizabl projektovan za najviše četiri osobe s najvećom projektovanom zapreminom uzgonskog plina ili toplog zraka od 3400 m³ za toplozračne dirizable i 1000 m³ za plinske dirizable;
- f) Zrakoplov BHLA2 - evropski laki zrakoplov sa posadom:
- 1) avion sa maksimalnom dozvoljenom masom na polijetanju (MTOM) od 2000 kg ili manje, koji nije klasificiran kao složeni motorni zrakoplov;
 - 2) jedrilica ili motorna jedrilica sa maksimalnom dozvoljenom masom na polijetanju (MTOM) od 2000 kg ili manje;
 - 3) balon;
 - 4) dirizabl na topli zrak;
 - 5) dirizabl na uzgonski plin koji zadovoljava sve sljedeće karakteristike:
 - 3% maksimalne statičke težine,
 - Nevektorirani potisak (osim kontra-potiska),
 - Konvencionalno i jednostavno projektovana: struktura, sistemi kontrole i sistem baloneta,
 - Da nije opremljen servo-pokretačem;
 - 6) veoma laki rotorkraft.
- g) EASA - Evropska agencija za sigurnost zračnog prometa (European Aviation Safety Agency);
- h) Nacionalna zrakoplovna vlast - nadležni organ, označava BHDCA.

Član 3.

(Certifikacija proizvoda, dijelova i uređaja)

- (1) Certifikati za proizvode, dijelove i uređaje izdaju se kao što je navedeno u Aneksu I (E7-21).

Član 4.

(Kontinuirana važnost tipskog certifikata i povezanih uvjerenja o plovidbenosti)

- (1) Tipski certifikati pojedinih zrakoplova koji se nalaze u registru zrakoplova Bosne i Hercegovine na dan stupanja na snagu ovog Pravilnika, smatraju se odobrenim u skladu s ovim Pravilnikom.
- (2) Lista historijskih zrakoplova koji su klasificirani kao Annex II zrakoplovi u skladu sa tačkom (a) (ii) Pravilnika o zajedničkim pravilima u području civilnog zrakoplovstva i nadležnostima Evropske BHDCA za sigurnost zračnog prometa, navedena je u Dodatku 2 ovog Pravilnika.

Član 9.

(Prihvatljivi načini usaglašavanja - Acceptable Means of Compliance)

- (1) BHDCA će, u cilju dosljedne primjene ovog pravilnika, primjenjivati važeću reviziju sljedećeg dokumenta kojeg objavljuje EASA: prihvatljivi načini udovoljavanja (Acceptable Means of Compliance – AMC) i upute (Guidance Material – GM) – Part 21.
- (2) Izrazi u EASA AMC tekstu kao 'Agencija' ili 'nadležna vlast' čitaju se, odnosno znače BHDCA.
- (3) Oni EASA AMC paragrafi koji se odnose na 'zemlje članice' nisu uvijek primjenjivi na BHDCA odobrenja izdata u skladu sa ovim Pravilnikom. U slučaju nejasnoća potrebno je konsultovati BHDCA.

Član 10.

(Završne odredbe)

- (1) Ovaj pravilnik stupa na snagu osmog dana od dana objave u "Službenom glasnik Bosne i Hercegovine".
- (2) Stupanjem na snagu ovog pravilnika prestaju da važe: Pravilnik o početnoj homologaciji zrakoplova i zrakoplovnih komponenti ("Službeni glasnik BiH", broj: 21/06), Pravilnik o izmjenama (modifikacijama) i popravkama zrakoplova ("Službeni glasnik BiH", broj: 43/06) i Pravilnik o uvjerenjima o plovidbenosti ("Službeni glasnik BiH", broj: 47/07).

Broj:
Banja Luka,

Generalni direktor, s.r.
Đorđe Ratkovića

ANEKS I
E7-21

Certifikacija zrakoplova i zrakoplovnih proizvoda, dijelova i uređaja, i projektnih i proizvodnih organizacija

Sadržaj

21.1 Opće

SEKCIJA A – TEHNIČKI ZAHTJEVI

ODJELJAK A – OPĆE ODREDBE

21.A.1 Oblast primjene

21.A.2 Djelovanje trećih lica, koja nisu imatelji uvjerenja ni podnositelji zahtjeva za izdavanje uvjerenja

21.A.3A Otkazi, kvarovi i defekti

21.A.3B Nalozi za plovidbenost i obavezni servisni bilteni proizvođača

21.A.4 Usklađenost proizvodnje i dizajna

ODJELJAK B – TIPSKI CERTIFIKAT

21.A.11 Oblast primjene

21.A.13 Podobnost

21.A.14 Dokazivanje osposobljenosti

21.A.15 Zahtjev

21.A.16A Pravila o plovidbenosti (Certifikacione specifikacije)

21.A.16B Posebni uvjeti

21.A.17 Osnova za certifikaciju tipa

21.A.18 Zahtjevi za zaštitu životne sredine i certifikacijski zahtjevi (*Certification Specifications,CS*)

21.A.19 Promjene zbog kojih je potreban novi tipski certifikat

21.A.20 Usklađenost s osnovom za certifikaciju tipa i zahtjevima za zaštitu životne sredine

21.A.21 Izdavanje tipskog certifikata

21.A.23 Rezervisano

21.A.31 Dizajn tipa

21.A.33 Provjere i ispitivanja

21.A.35 Probni letovi

21.A.41 Tipski certifikat

21.A.44 Obaveze imatelja certifikata

21.A.47 Prenosivost

21.A.51 Važenje certifikata

21.A.55 Vođenje evidencije

21.A.57 Priručnici

21.A.61 Uputstva za kontinuiranu plovidbenost

(ODJELJAK C – NE PRIMJENJUJE SE)

ODJELJAK D – PROMJENE TIPSKOG CERTIFIKATA

21.A.90A Oblast primjene

21.A.90B Standardne promjene

21.A.91 Klasifikacija promjene dizajna tipa

21.A.92 Podobnost

21.A.93 Zahtjev

21.A.95 Manje promjene

21.A.97 Veće promjene

21.A.101 Određivanje certifikacijskih zahtjeva (*Certification Specifications, CS*) i zahtjeva za zaštitu životne sredine

21.A.103 Izdavanje odobrenja

21.A.105 Vođenje evidencije

21.A.107 Uputstva za kontinuiranu plovidbenost

ODJELJAK E – DODATNI TIPSKI CERTIFIKAT

21.A.111 Oblast primjene

21.A.112A Podobnost

21.A.112B Dokazivanje osposobljenosti

21.A.113 Zahtjev za izdavanje dodatnog tipskog certifikata

21.A.114 Dokazivanje usklađenosti

21.A.115 Izdavanje dodatnog tipskog certifikata

21.A.116 Prenosivost

21.A.117 Promjene onog dijela proizvoda za koji važi dodatni tipski certifikat

21.A.118A Obaveze i oznake

21.A.118B Važenje certifikata

21.A.119 Priručnici

21.A.120 Uputstva za kontinuiranu plovidbenost

ODJELJAK F – PROIZVODNJA BEZ ODOBRENJA

21.A.121 Oblast primjene

21.A.122 Podobnost

21.A.124 Zahtjev

21.A.125A Izdavanje pisma o saglasnosti (*Letter of Agreement*)

21.A.125B Nalazi (*Findings*)

21.A.125C Važenje pisma o saglasnosti

21.A.126 Sistem kontrole proizvodnje

21.A.127 Ispitivanja: zrakoplov

- 21.A.128 Ispitivanja: motori i elise
- 21.A.129 Obaveze proizvođača
- 21.A.130 Izjava o usklađenosti (*Statement of Conformity*)

ODJELJAK G – ODOBRAVANJE ORGANIZACIJE ZA PROIZVODNJU

- 21.A.131 Oblast primjene
- 21.A.133 Podobnost
- 21.A.134 Zahtjev
- 21.A.135 Izdavanje odobrenja
- 21.A.139 Sistem kvaliteta
- 21.A.143 Priručnik organizacije za proizvodnju
- 21.A.145 Zahtjev za pdobranje
- 21.A.147 Promjene u odobrenoj organizaciji za proizvodnju
- 21.A.148 Promjena mjesta
- 21.A.149 Prenosivost odobrenja
- 21.A.151 Uvjeti odobrenja
- 21.A.153 Promjene uvjeta odobrenja
- 21.A.157 Provjere
- 21.A.158 Nalazi (*Findings*)
- 21.A.159 Važenje odobrenja
- 21.A.163 Prava
- 21.A.165 Obaveze imatelja odobrenja

ODJELJAK H – UVJERENJE O PLOVIDBENOSTI

- 21.A.171 Oblast primjene
- 21.A.172 Podobnost
- 21.A.173 Vrste uvjerenja o plovidbenosti
- 21.A.174 Zahtjev
- 21.A.175 Jezik
- 21.A.177 Promjene
- 21.A.179 Prenosivost i ponovno izdavanje u državi članici
- 21.A.180 Inspekcijski pregled
- 21.A.181 Važenje uvjerenja
- 21.A.182 Identifikacija zrakoplova

ODJELJAK I – UVJERENJE O BUCI

- 21.A.201 Oblast primjene
- 21.A.203 Podobnost
- 21.A.204 Zahtjev

- 21.A.207 Promjene (izmjene i dopune)
- 21.A.209 Prenosivost i ponovno izdavanje u državi članici
- 21.A.210 Inspekcijski pregled
- 21.A.211 Važenje uvjerenja

ODJELJAK J – ODOBRAVANJE ORGANIZACIJE ZA DIZAJN

- 21.A.231 Oblast primjene

- 21.A.233 Podobnost
- 21.A.234 Zahtjev
- 21.A.235 Izdavanje odobrenja

- 21.A.239 Sistem osiguranja dizajna
- 21.A.243 Podaci
- 21.A.245 Zahtjev za odobravanje

- 21.A.247 Promjene sistema osiguranja dizajna
- 21.A.249 Prenosivost
- 21.A.251 Uvjeti odobrenja
- 21.A.253 Promjene uvjeta odobrenja
- 21.A.257 Provjere
- 21.A.258 Nalazi (*Findings*)
- 21.A.259 Važenje odobrenja
- 21.A.263 Prava imatelja odobrenja

- 21.A.265 Obaveze imatelja odobrenja

ODJELJAK K – DIJELOVI I UREĐAJI

- 21.A.301 Oblast primjene

- 21.A.303 Usklađenost s važećim zahtjevima

- 21.A.305 Odobrenje dijelova i uređaja

- 21.A.307 Spremnost dijelova i uređaja za ugradnju

(ODJELJAK L – NE PRIMJENJUJE SE)

ODJELJAK M – POPRAVKE

- 21.A.431A Oblast primjene
- 21.A.431B Standardne popravke
- 21.A.432A Podobnost

- 21.A.432B Dokazivanje osposobljenosti
- 21.A.433 Dizajn popravki
- 21.A.435 Klasifikacija popravki
- 21.A.437 Izdavanje odobrenja dizajna popravki
- 21.A.439 Proizvodnja dijelova za popravku
- 21.A.441 Ugradnja popravki
- 21.A.443 Ograničenja
- 21.A.445 Nepopravljena oštećenja
- 21.A.447 Vođenje evidencije
- 21.A.449 Uputstva za kontinuiranu plovidbenost
- 21.A.451 Rezervisano

(ODJELJAK N – NE PRIMJENJUJE SE)

ODJELJAK O – Rezervisano

ODJELJAK P – DOZVOLA ZA LET

- 21.A.701 Oblast primjene
- 21.A.703 Podobnost
- 21.A.705 Nadležni organ
- 21.A.707 Zahtjev za izdavanje dozvole za let
- 21.A.708 Uvjeti leta
- 21.A.709 Zahtjev za odobravanje uvjeta leta
- 21.A.710 Odobravanje uvjeta leta
- 21.A.711 Izdavanje dozvole za let
- 21.A.713 Promjene
- 21.A.715 Jezik
- 21.A.719 Prenosivost dozvole
- 21.A.721 Inspekcijski pregledi
- 21.A.723 Važenje
- 21.A.725 Produženje važenja dozvole za let
- 21.A.727 Obaveze imatelja dozvole za let
- 21.A.729 Vođenje evidencije

ODJELJAK Q – IDENTIFIKACIJA PROIZVODA, DIJELOVA I UREĐAJA

- 21.A.801 Identifikacija proizvoda
- 21.A.803 Postupanje sa identifikacijskim podacima
- 21.A.804 Identifikacija dijelova i uređaja
- 21.A.805 Identifikacija kritičnih dijelova
- 21.A.807 Rezervisano

SEKCIJA B – POSTUPAK ZA NADLEŽNE ORGANE

ODJELJAK A – OPĆE ODREDBE

- 21.B.5 Oblast primjene
- 21.B.20 Obaveze nadležnog organa
- 21.B.25 Zahtjevi u pogledu organizacije nadležnog organa
- 21.B.30 Dokumentirani postupci
- 21.B.35 Promjene u organizaciji i postupcima
- 21.B.40 Rezervisano
- 21.B.45 Rezervisano
- 21.B.55 Vođenje evidencije
- 21.B.60 Rezervisano

ODJELJAK B – TIPSKI CERTIFIKAT

(ODJELJAK C – NE PRIMJENJUJE SE

ODJELJAK D – IZMJENE TIPSKOG CERTIFIKATA

ODJELJAK E – DODATNI TIPSKI CERTIFIKAT

ODJELJAK F – PROIZVODNJA BEZ ODOBRENJA

- 21.B.120 Ispitivanje
- 21.B.125 Nalazi
- 21.B.130 Izdavanje pisma o saglasnosti
- 21.B.135 Održavanje pisma o saglasnosti
- 21.B.140 Promjena pisma o saglasnosti
- 21.B.145 Ograničavanje, privremeno i trajno ukidanje pisma o saglasnosti
- 21.B.150 Vođenje evidencije

ODJELJAK G – ODOBRAVANJE ORGANIZACIJE ZA PROIZVODNJU

- 21.B.220 Ispitivanje
- 21.B.225 Nalazi
- 21.B.230 Izdavanje odobrenja
- 21.B.235 Stalni nadzor
- 21.B.240 Promjena odobrenja
- 21.B.245 Privremeno ili trajno ukidanje odobrenja
- 21.B.260 Vođenje evidencije

ODJELJAK H – UVJERENJE O PLOVIDBENOSTI

- 21.B.320 Ispitivanje
- 21.B.325 Izdavanje uvjerenja o plovidbenosti
- 21.B.326 Uvjerenje o plovidbenosti
- 21.B.327 Rezervisano

21.B.330 Trajno i privremeno ukidanje uvjerenja o plovidbenosti

21.B.345 Vođenje evidencije

ODJELJAK I – UVJERENJE O BUCI

21.B.420 Ispitivanje

21.B.425 Izdavanje uvjerenja o buci

21.B.430 Trajno ili privremeno ukidanje uvjerenja o buci

21.B.445 Vođenje evidencije

ODJELJAK J – ODOBRENJE ORGANIZACIJE ZA DIZAJN

ODJELJAK K – DIJELOVI I UREĐAJI

(ODJELJAK L – NE PRIMJENJUJE SE)

ODJELJAK M – POPRAVKE

(ODJELJAK N – NE PRIMJENJUJE SE)

ODJELJAK O – Rezervisano

ODJELJAK P – DOZVOLA ZA LET

21.B.520 Ispitivanje

21.B.525 Izdavanje dozvola za let

21.B.530 Privremeno i trajno ukidanje dozvole za let

21.B.545 Vođenje evidencije

ODJELJAK Q – IDENTIFIKACIJA PROIZVODA, DIJELOVA I UREĐAJA

Dodaci

21.1 Opće

Za potrebe ovog Aneksa I (E7-21) nadležni organ je BHDCA.

SEKCIJA A TEHNIČKI ZAHTJEVI

ODJELJAK A – OPĆE ODREDBE

21.A.1 Oblast primjene

Ova Sekcija sadrži opće odredbe o pravima i obavezama podnosioca zahtjeva i imatelja uvjerenja koja se izdaju prema ovoj sekciji.

21.A.2 Djelovanje trećih lica, koja nisu imatelji uvjerenja ni podnositelji zahtjeva za izdavanje uvjerenja

Radnje i obaveze koje mora da ispuni podnositelj zahtjeva ili imatelj uvjerenja za određeni proizvod, dio ili uređaj po ovoj sekciji može, u njegovo ime, da ispuni treće fizičko ili pravno lice ako podnositelj zahtjeva ili imatelj uvjerenja dokaže da je zaključio ugovor s trećim licem kojim se garantira da će se obaveze imatelja uvjerenja pravilno ispunjavati.

21.A.3A Otkazi, kvarovi i defekti

(a) Sistem za prikupljanje, ispitivanje i analizu podataka.

Imatelj tipskog certifikata, dodatnog tipskog certifikata, odobrenja dizajna većih popravki ili drugog odobrenja za koje se smatra da su izdata prema ovom pravilniku, mora da ima odgovarajući sistem za prikupljanje, ispitivanje i analizu izvještaja i podataka koji se odnosi na otkaze, kvarove i defekte ili druge događaje koji prouzrokuju ili mogu da prouzrokuju negativne posljedice po kontinuiranu ploidbenost proizvoda, dijela ili uređaja obuhvaćenog uvjerenjem o tipu, dodatnim uvjerenjem o tipu, odobrenjem dizajna većih popravki ili drugim odgovarajućim odobrenjem za koje se smatra da su izdati prema ovom pravilniku. Podaci o ovom sistemu moraju da budu dostupni svim poznatim korisnicima proizvoda, dijela ili uređaja i, na njegov zahtjev, licu koje je na to ovlašteno drugim srodnim pravilima za izvršenje.

(b) Obavješćavanje BHDCA

1. Imatelj tipskog certifikata, dodatnog tipskog certifikata, odobrenja dizajna većih popravki ili drugog odgovarajućeg odobrenja za koje se smatra da su izdati prema ovom pravilniku, mora da obavijesti BHDCA o otkazu, kvaru, defektu ili svakom drugom događaju koji mu je poznat i koji je u vezi sa proizvodom, dijelom ili uređajem koji su obuhvaćeni uvjerenjem o tipu, dodatnim uvjerenjem o tipu, odobrenjem dizajna većih popravki ili drugim odgovarajućim odobrenjem za koje se smatra da su izdati prema ovoj uredbi, a koji ima ili bi mogao da ima za posledicu stanje opasno po sigurnost.
2. Obavješćenja se podnose u obliku i na način koji odredi BHDCA što prije, a najkasnije 72 sata od utvrđivanja stanja opasnog po sigurnost, izuzev ako posebne okolnosti to sprečavaju.

(c) Ispitivanje prijavljenih događaja

1. Ako je događaj, koji je prijavljen prema tački (b) ili prema tačkama 21.A.129(f)(2) ili 21.A.165(f)(2), rezultat nedostatka u dizajnu ili proizvodnji, imatelj tipskog certifikata, dodatnog tipskog certifikata, odobrenja dizajna većih popravki ili drugog odgovarajućeg odobrenja za koje se smatra da su izdata prema ovom pravilniku, ili proizvođač, u zavisnosti šta je odgovarajuće, ispitaće razlog zbog kojeg je došlo do nedostatka i obavijestiti BHDCA o rezultatima ispitivanja i korektivnim mjerama koje se preduzimaju ili predlažu da bi se nedostatak otklonio.
2. Ako BHDCA smatra da je potrebno preduzeti odgovarajuće mjere za otklanjanje

nedostatka, imatelj tipskog certifikata, dodatnog tipskog certifikata, odobrenja dizajna većih popravki ili drugog odgovarajućeg odobrenja za koje se smatra da su izdata prema ovom pravilniku, ili proizvođač, u zavisnosti šta je odgovarajuće, mora BHDCA da dostavi odgovarajuće podatke.

21.A.3B Nalozi za plovidbenost i obavezni servisni bilteni proizvođača

- (a) Nalog za plovidbenost označava dokument koji izdaje ili prihvata BHDCA i kojim se određuju mjere koje moraju da se preduzmu na zrakoplovu da bi se ponovo obezbijedio prihvatljiv nivo sigurnosti, ako dokazi ukazuju da bi, u suprotnom, nivo sigurnosti zrakoplova bio ugrožen.
- (b) BHDCA izdaje nalog za plovidbenost ako:
 - 1. utvrdi da na zrakoplovu postoji stanje opasno po sigurnost koje je posljedica nedostatka na zrakoplovu ili motoru, elisi, dijelu ili uređaju koji je u njega ugrađen,
 - 2. takvo stanje vjerovatno postoji ili može da nastane i na nekom drugom zrakoplovu.
- (c) Ako BHDCA izdaje nalog za plovidbenost da bi se otklonilo stanje opasno po sigurnost iz tačke (b) ili zahtijeva inspekcijski pregled, imatelj tipskog certifikata, dodatnog tipskog certifikata, odobrenja dizajna većih popravki ili drugog odgovarajućeg odobrenja za koje se smatra da su izdati prema ovoj uredbi, dužan je da:
 - 1. predloži odgovarajuće korektivne mjere ili inspekcijske preglede, ili i jedno i drugo, i da ih podnese na odobrenje BHDCA;
 - 2. ako BHDCA odobri prijedlog iz tačke 1, učini ga dostupnim svim poznatim operaterima ili vlasnicima proizvoda, dijela ili uređaja a, na zahtjev svakog drugog lica od koga se zahtijeva da se pridržava naloga za plovidbenost – odgovarajuće opisne podatke i uputstva za primjenu.
- (d) Nalog za plovidbenost sadrži:
 - 1. opis stanja opasnog po sigurnost,
 - 2. identifikaciju predmetnog zrakoplova,
 - 3. mjere koje se zahtijevaju,
 - 4. rok za ispunjenje mjera,
 - 5. datum stupanja na snagu.
- (e) Nalozi za plovidbenost koje je objavila država nadležna za dizajn zrakoplova, motora, propelera ili opreme smatraju se obaveznim za zrakoplove registrovane u Bosni i Hercegovini.
- (f) Za zrakoplove koji posjeduju Dozvolu za letenje izdatu u skladu sa tačkom 21.A.173(b) ili tačkom 21.A.701(a)(15) ovog Pravilnika, servisni bilteni klasificirani kao obavezni od strane proizvođača zrakoplova, motora, propelera ili opreme smatraju se obaveznim za zrakoplove registrovane u Bosni i Hercegovini.

21.A.4 Koordinacija između dizajna i proizvodnje

Svaki nositelj tipskog certifikata, dodatnog tipskog certifikata, odobrenja promjene u tipskom dizajnu ili odobrenja dizajna većih popravki dužan je da, po potrebi, sarađuje sa organizacijom za proizvodnju da bi omogućio:

- (a) zadovoljavajuću usklađenost projektovanja i proizvodnje, kao što se to zahtijeva u tačkama 21.A.122, tačkom 21A.130 podtačkom (b) st. (3) i (4), tačkom 21.A.133 i tačkom 21.A.165 podtačkom(c) st. (2) i (3) i
- (b) pravilnu podršku kontinuiranoj plovidbenosti proizvoda, dijelova uređaja.

21.A.11 Oblast primjene

Ovaj odjeljak uređuje postupak po kome se izdaju tipski certifikati za proizvode, kao i prava i obaveze podnositelja zahtjeva i imatelja uvjerenja.

21.A.13 Podobnost

Svako fizičko ili pravno lice koje dokaže ili je u postupku dokazivanja osposobljenosti prema tački 21.A.14, ovlašteno je da zahtijeva tipski certifikat prema uvjetima iz ovog odjeljka.

21.A.14 Dokazivanje osposobljenosti

- (a) Organizacija koja zahtijeva tipski certifikat dokazuje svoju osposobljenost tako što ima odobrenje organizacije za dizajn koje je izdala BHDCA prema Odjeljku J.
- (b) Odstupajući od tačke (a), kao dokaz o osposobljenosti smatra se i pristanak BHDCA, dat na prijedlog podnositelja zahtjeva, za primjenu postupaka kojima se utvrđuju posebna projektna praksa, resursi i redoslijed aktivnosti koji je potreban za usklađivanje sa Aneksom I (E7-21).

21.A.15 Zahtjev

- (a) Zahtjev za izdavanje tipskog certifikata podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA.
- (b) Uz zahtjev za tipski certifikat za zrakoplove prilažu se trodimenzionalni crtež zrakoplova i prethodni osnovni podaci, uključujući predložene operativne karakteristike i ograničenja.
- (c) Uz zahtjev za izdavanje tipskog certifikata za motor ili elisu prilažu se generalni crteži, osnovne karakteristike dizajna, tehničke performanse i predložena operativna ograničenja motora ili elise.
- (d) Zahtjev za prihvatanje tipskog certifikata za zrakoplove dizajnirane u drugoj zemlji, podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA.

21.A.16A Standardi gradnje (Certification Specification)

Za zrakoplove iz Annexa II tačke (c), (e), (f), (g) i (j) Pravilnika o zajedničkim pravilima u području civilnog zrakoplovstva i nadležnostima Evropske BHDCA za sigurnost zračnog prometa, primjenjuju se slijedeći standardi gradnje (CS – Certification Specifications):

- a) Za zrakoplove dizajnirane u Bosni i Hercegovini:
 - CAP 482 - British Civil Airworthiness Requirements Section S - Small Light Aeroplanes;
 - CAP 750 - British Civil Airworthiness Requirements Section VLH - Small Light Helicopters;
 - CAP 643 - Light Gyroplanes;
 - CAP 659 - Amateur Built Aircraft.
- b) Za zrakoplove koji se uvoze, BH DCA će prihvatiti standarde gradnje važeće u slijedećim državama:
 - država potpisnica ECAA sporazuma;
 - Sjedinjene Američke Države;
 - Kanada;
 - Rusija.

21.A.16B Posebni uvjeti

(a) BHDCA propisuje posebne, detaljne tehničke specifikacije za proizvod, pod nazivom „posebni uvjeti”, kad standardi gradnje ne sadrže odgovarajuće sigurnosne standarde za proizvod ako:

1. proizvod ima nova ili neuobičajena svojstva u odnosu na praksu projektovanja na kojoj su zasnovana važeća pravila o plovidbenosti; ili
2. predviđena namjena proizvoda nije konvencionalna; ili

3. iskustva sa sličnim proizvodima u upotrebi ili proizvodima koji imaju slična projektna svojstva pokazuju da bi moglo da nastupi stanje opasno po sigurnost.
- (b) Posebni uvjeti uključuju takve sigurnosne standarde koje BHDCA smatra potrebnim za uspostavljanje nivoa sigurnosti koji odgovara nivou sigurnosti iz važećeg standarda gradnje.

21.A.17A Osnova za certifikaciju tipa

- (a) Osnova za certifikaciju tipa sastoji se od:
1. primjenljivih standarda gradnje koje je odredila BHDCA i koji važi na dan podnošenja zahtjeva, izuzev ako:
 - (i) BHDCA drukčije ne odredi; ili
 - (ii) podnositelj zahtjeva sam ne odluči da se uskladi sa kasnije važećim izmjenama i dopunama certifikacionih zahtjeva ili se to zahtjeva u tačkama (c) i (d);
 2. svih posebnih uvjeta koji se zahtijevaju u tački 21.A.16B(a).
- (b) Zahtjev za izdavanje tipskog certifikata važi tri godine, izuzev ako podnositelj zahtjeva, u vrijeme podnošenja zahtjeva, ne dokaže da je za njegov proizvod potrebno više vremena za dizajn, razvoj i ispitivanje, a BHDCA to odobri.
- (c) Ako tipski certifikat nije izdat ili je jasno da neće biti izdat u roku koji je propisan u tački (b), podnositelj zahtjeva može da:
1. podnese novi zahtjev za izdavanje tipskog certifikata i da se pridržava odredaba iz tačke (a) koje važe za prvi zahtjev; ili
 2. zatraži produženje prvog zahtjeva i uskladi se sa standardima gradnje koja su važila određenog datuma koji on izabere, a koji ne dolazi prije datuma koji prethodi izdavanju tipskog certifikata, u roku koji je u tački (b) utvrđen za prvi zahtjev.
- (d) Ako podnositelj zahtjeva odluči da se uskladi sa certifikacionim zahtjevima iz izmjena i dopuna standarda gradnje koje su stupile na snagu poslije podnošenja zahtjeva za izdavanje tipskog certifikata, mora da se uskladi i sa ostalim certifikacionim zahtjevima koje BHDCA smatra neposredno povezanim s njima.

21.A.18 Zahtjevi za zaštitu životne sredine i certifikacioni zahtjevi (*Certification Specifications, CS*)

- (a) Zahtjevi u pogledu buke, koji se uzimaju u obzir pri izdavanju uvjerenja o tipu zrakoplova, propisani su prema Poglavlju 1 Aneks 16, Sveska I, Dio II Čikaške konvencije

21.A.19 Promjene zbog kojih je potreban novi tipski certifikat

Svako fizičko ili pravno lice koje predloži promjenu proizvoda mora da zahtijeva izdavanje novog tipskog certifikata ako BHDCA smatra da je promjena dizajna, snage, potiska ili mase takva da je potrebno da se detaljno ispita usklađenost sa važećom osnovom za certifikaciju.

21.A.20 Usklađenost s osnovom za certifikaciju tipa, i zahtjevima za zaštitu životne sredine

- (a) Podnositelj zahtjeva za izdavanje tipskog certifikata mora da dokaže usklađenost s važećim osnovama za certifikaciju tipa i zahtjevima za zaštitu životne sredine, i da BHDCA predstavi dokaze kojima se osigurava ta usklađenost.
- (b) Podnositelj zahtjeva mora BHDCA da dostavi program certifikacije sa podrobno navedenim sredstvima za dokazivanje usklađenosti. Ovaj dokument se po potrebi ažurira u toku procesa certifikacije.
- (c) Podnositelj zahtjeva mora da ima zapise o obrazloženju usklađenosti u okviru dokumenata usklađenosti, u skladu sa programom certifikacije iz tačke (b).
- (d) Podnositelj zahtjeva daje izjavu da je dokazao usklađenost sa svim važećim osnovama za certifikaciju tipa i zahtjevima za zaštitu životne sredine, u skladu sa programom

certifikacije u tački (b).

- (e) Ako podnositelj zahtjeva ima odgovarajuće odobrenje organizacije za dizajn, izjava iz tačke (b) daje se prema Odjeljku J.

21.A.20B Priznavanje stranih ispitivanja zrakoplova

Radi priznavanja stranih ispitivanja tipa zrakoplova, ili zrakoplovnog uređaja koji se prvi put uvozi, te stranih Tipskih certifikata i drugih odgovarajućih isprava, podnosilac zahtjeva mora BH DCA podnijeti slijedeće:

- a) standard gradnje koji su primijenjeni i status njihovih izmjena;
- b) bilo koje odstupanje od standarda gradnje koje je odobrila država dizajna;
- c) sve posebne uvjete koje je specificirala država dizajna;
- d) potvrdu države dizajna da proizvod ispunjava zahtjeve u pogledu zaštite životne sredine;
- e) Tipski certifikat države dizajna sa pridruženom listom podataka (TCDS);
- f) dokaz da su priručnici, natpisne pločice i oznake na instrumentima koji se zahtijevaju, prema primjenjivim zahtjevima o plovidbenosti i buci (gdje je primjenjivo), napisani na jeziku koji zahtijeva BH DCA;
- g) letački priručnik;
- h) listu minimalne opreme (MMEL), gdje je to primjenjivo;
- i) instrukcije kojim se osigurava kontinualna plovidbenost zrakoplova u upotrebi, kao što su, i ne ograničavajući se na, slijedeće priručnike: Aircraft Maintenance Manual; Aircraft Repair Manual, Aircraft Wiring Diagram, Owner Manual, Aircraft Service Manual, Weight and Balance Manual.

21.A.21 Izdavanje tipskog certifikata

Podnositelj zahtjeva ima pravo da mu BHDCA izda tipski certifikat za proizvod ako:

- (a) dokaže svoju osposobljenost saglasno 21.A.14;
- (b) priloži izjavu navedenu u 21.A.20(d);
- (c) dokaže da:
 - 1. je proizvod koji treba da se certifikuje usklađen sa važećom osnovom za certifikaciju tipa i važećim zahtjevima za zaštitu životne sredine određenim prema tačkama 21.A.17A i 21.A.18;
 - 2. su uvjeti u pogledu plovidbenosti, koji nisu ispunjeni, nadoknađeni elementima koji pružaju isti nivo sigurnosti;
 - 3. proizvod nema rizičnih karakteristika ili osobina za upotrebu za koju se traži certifikacija;
 - 4. je podnositelj zahtjeva za izdavanje tipskog certifikata izričito izjavio da će se pridržavati zahtjeva iz 21.A.44.
- (d) je kod tipskog certifikata za zrakoplov već ranije izdat tipski certifikat za motor ili elisu, ili oboje ako su ugrađeni.
- (e) U slučaju priznavanja stranih tipskih certifikata, BH DCA će provjeriti kompletnost dostavljene dokumentacije navedene u tački 21.A.20B i bez dodatnih ispitivanja izdati tipski certifikat ako je država dizajna:
 - država potpisnica ECAA sporazuma;

- Sjedinjene Američke Države;
- Kanada;
- Rusija.

21.A.23 Rezervisano

21.A.31 Dizajn tipa

(a) Dizajn tipa sastoji se od:

1. crteža i specifikacija, spiska tehničkih planova i specifikacija potrebnih za utvrđivanje konfiguracijskih i projektnih svojstava proizvoda koja dokazuju da je proizvod usklađen s važećom osnovom za certifikaciju tipa i važećim zahtjevima za zaštitu životne sredine;
2. podataka o materijalima, postupcima i načinima proizvodnje i sklapanja proizvoda koji su potrebni da se omogući usklađenost proizvoda;
3. odobrenog odjeljka o uputstvima za kontinuiranu plovidbenost i ograničenjima plovidbenosti, kao što je određeno u važećim standardima gradnje;
4. drugih podataka koji omogućavaju da se poređenjem utvrdi plovidbenost, nivo buke, ispuštanje goriva i emisija izduvnih gasova (prema potrebi) svih naknadnih proizvoda istog tipa.

(b) Svaki dizajn tipa označava se na odgovarajući način.

21.A.33 Provjere i ispitivanja

(a) Podnositelj zahtjeva mora da sprovede sve potrebne provjere i ispitivanja da bi dokazao usklađenost s važećom osnovom za certifikaciju tipa i važećim zahtjevima za zaštitu životne sredine.

(b) Prije svakog ispitivanja koje je predviđeno u tački (a), podnositelj zahtjeva mora da utvrdi:

1. za probni uzorak:

- (i) da su materijali i postupci na odgovarajući način usklađeni sa specifikacijama za predloženi dizajn tipa;
- (ii) da su dijelovi proizvoda na odgovarajući način usklađeni sa tehničkim planovima u predloženom dizajnu tipa;
- (iii) da su proizvodni postupci, dizajn i sklapanje na odgovarajući način usklađeni sa onima koji su navedeni u predloženom dizajnu tipa;

2. da oprema za ispitivanje i mjerni uređaji koji se koriste, odgovaraju potrebama ispitivanja i da su izbaždareni na odgovarajući način.

(c) Podnositelj zahtjeva dužan je da BHDCA omogući da sprovede sve vrste ispitivanja koja su potrebna da se provjeri usklađenost sa tačkom (b).

(d) Podnositelj zahtjeva dužan je da omogući BHDCA da pregleda sve izvještaje i sprovede bilo koju inspekciju, kao i da izvede probni let ili provjeru na zemlji ili da im prisustvuje radi provjere valjanosti izjave o usklađenosti koja se daje prema tački 21.A.20(d) i utvrđivanja da nijedno svojstvo proizvoda nije rizično za namjenu za koju se traži certifikacija.

(e) Za ispitivanja koja sprovodi ili kojima prisustvuje BHDCA prema tački (d):

1. podnositelj zahtjeva BHDCA prilaže izjavu kojom potvrđuje da je usklađen sa tačkom (b);
2. od trenutka kad se dokaže usklađenost sa tačkom (b) do trenutka kad se BHDCA predloži ispitivanje, na proizvodu, dijelu ili uređaju ne smiju da se obave nikakve promjene povezane sa ispitivanjem koje bi uticale na izjavu o usklađenosti.

21.A.35 Probni letovi

- (a) Probni letovi radi izdavanja uvjerenja o tipu odvijaju se prema uvjetima koje odredi BHDCA.
- (b) Podnositelj zahtjeva mora da izvede probne letove koje BHDCA smatra potrebnim:
 - 1. da bi se utvrdila usklađenost s važećom osnovom za certifikaciju tipa i važećim zahtjevima za zaštitu životne sredine;
 - 2. da bi se utvrdilo da li postoji opravdano uvjerenje da su zrakoplov, njegovi dijelovi i uređaji pouzdani i da ispravno rade.

21.A.41 Tipski certifikat

Smatra se da tipski certifikat sadrži dizajn tipa, operativna ograničenja, listu podataka u uvjerenju o tipu o plovidbenosti i emisijama, važeću osnovu za certifikaciju tipa i zahtjeve za zaštitu životne sredine, s kojima BHDCA utvrđuje usklađenost i druge uvjete ili ograničenja koji su propisani za proizvod u važećim certifikacionim zahtjevima i zahtjevima za zaštitu životne sredine.

21.A.44 Obaveze imatelja certifikata

Imatelj tipskog certifikata dužan je da:

- (a) ispunjava obaveze predviđene u 21.A.3A, 21.A.3B, 21.A.4, 21.A.55, 21.A.57, 21.A.61 i 21.A.62 da u te svrhe neprekidno bude usklađen sa zahtjevima iz tačke 21.A.14; i
- (b) navede oznake prema Odjeljku Q.

21.A.47 Prenosivost

Tipski certifikat može da se prenese samo na fizičko ili pravno lice koje je sposobno da preuzme obaveze prema tački 21.A.44 i u te svrhe je dokazalo svoju osposobljenost po mjerilima iz tačke 21.A.14.

21.A.51 Važenje certifikata

- (a) Tipski certifikat važi neograničeno vrijeme. Ona ostaju da važe pod uvjetom:
 - 1. da imatelj uvjerenja ispunjava uvjete izovog Pravilnika;
 - 2. da imatelj uvjerenja nije vratio uvjerenje ili da uvjerenje nije trajno ukinuto, prema važećim upravnim postupcima koje odredi BHDCA.
- (b) Po vraćanju ili trajnom ukidanju tipskog certifikata, ono se vraća BHDCA.

21.A.55 Vođenje evidencije

Imatelj tipskog certifikata dužan je da čuva sve značajne projektne podatke, planove i izvještaje sa ispitivanja, uključujući dokumentaciju o pregledima za ispitani proizvod, da oni budu na raspolaganju BHDCA, i da bi omogućio potrebne podatke za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti i usklađenost s važećim zahtjevima za zaštitu životne sredine.

21.A.57 Priručnici

Imatelj tipskog certifikata izrađuje, čuva i ažurira priručnike čije postojanje zahtijevaju važeća osnova za certifikaciju tipa i zahtjevi za zaštitu životne sredine za proizvod i BHDCA, na njen zahtjev, predaje njihove kopije.

21.A.61 Uputstva za kontinuiranu plovidbenost

- (a) Imatelj tipskog certifikata dostavlja najmanje jedan potpuni komplet uputstava za kontinuiranu plovidbenost, koji sadrže opisne podatke i uputstva za realizaciju, pripremljen prema važećoj osnovi za certifikaciju svakom poznatom vlasniku jednog ili više zrakoplova, motora ili elise, pri njihovoj isporuci ili izdavanju prvog uvjerenja o plovidbenosti za predmetni zrakoplov, šta nastupi kasnije, a poslije toga, na zahtjev, ova uputstva čini dostupnim svakom licu koje mora da ispuni bilo koji uvjet iz uputstava. Neki priručnici ili dijelovi uputstava za kontinuiranu plovidbenost koji se odnose na remont (obnovu) ili druge vrste velikih radova održavanja mogu da postanu dostupni i kasnije,

pošto je proizvod pušten u upotrebu, ali moraju da postanu dostupni prije nego što bilo koji proizvod dostigne odgovarajuću starosnu granicu ili potrebne sate/cikluse rada.

- (b) Promjene uputstava za kontinuiranu plovidbenost stavljaju se na raspolaganje svim poznatim operaterima proizvoda i, na zahtjev, svim licima koja moraju da se usklade s njima. BHDCA se podnosi program u kome se prikazuje na koji način se raspodjeljuju promjene uputstava za kontinuiranu plovidbenost.

(ODJELJAK C – NE PRIMJENJUJE SE)

ODJELJAK D – IZMJENE TIPSKIH CERTIFIKATA

21.A.90A Oblast primjene

Ovaj odjeljak uređuje postupak po kome se odobravaju promjene dizajna tipa i tipski certifikati i prava i obaveze podnositelja zahtjeva i imatelja odobrenja. Ovim odjeljkom se također definiraju standardne promjene koje ne podliježu procesu odobrenja u skladu sa ovim odjeljkom.

21.A.90B Standardne promjene

- (a) Standardne promjene označavaju promjene u tipskom certifikatu:
1. koje poštuju podatke dizajna koji su uključeni u certifikacione zahtjeve koje je izdala BHDCA, koji sadrže prihvatljive metode, tehnike i prakse za izvršavanje i identificiranje standardnih promjena, uključujući i vezane instrukcije za kontinuiranu plovidbenost; i
 2. koje nisu u suprotnosti sa podacima nositelja tipskog certifikata.
- (b) Tačke 21.A.91 do 21.A.109 ne primjenjuju se u standardnim promjenama.
- (c) Kao prihvatljive načine za vršenje standardnih promjena BH DCA prihvata slijedeće dokumente:
- EASA CS – STAN;
 - FAA AC 43.13-2B.

21.A.91 Klasifikacija promjene tipskog certifikata

Promjene tipskog certifikata mogu biti manje i veće. „Manja promjena” je promjena koja nema veći uticaj na masu, položaj težišta, izdržljivost strukture, pouzdanost, operativna svojstva, buku, ispuštanje goriva, emisiju gasova ili druga svojstva koje utiču na plovidbenost proizvoda. Izuzev promjena iz tačke 21.A.19, sve druge promjene, prema ovom odjeljku, jesu „veće promjene”. Veće i manje promjene odobravaju se prema tačkama 21.A.95 ili 21.A.97 i identificiraju na odgovarajući način.

21.A.92 Podobnost

- (a) Samo imatelj tipskog certifikata može da zahtijeva odobrenje veće promjene tipskog certifikata po ovom odjeljku, dok drugi podnositelji zahtjeva za veću promjenu dizajna tipa zahtjev podnose prema Odjeljku E.
- (b) Svako fizičko ili pravno lice podnose zahtjev za odobrenje manje promjene tipskog certifikata po ovom odjeljku.

21.A.93 Zahtjev

Zahtjev za odobrenje promjene tipskog certifikata podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA i sadrži:

- (a) Opis promjene, koji određuje:
1. sve dijelove tipskog certifikata i odobrene priručnike na koje utiče promjena;

2. certifikacione zahtjeve (CS) i zahtjeve za zaštitu životne sredine s kojima, prema tački 21.A.101, projektovana promjena mora da bude usklađena;
- (b) Određivanje bilo kojih ispitivanja koja su potrebna za dokazivanje usklađenosti promjenjenog proizvoda sa važećim certifikacijskim zahtjevima (CS) i zahtjevima za zaštitu životne sredine.

21.A.95 Manje izmjene

Manje izmjene tipskog certifikata klasificira i odobrava:

- (a) BHDCA; ili
- (b) odgovarajuće odobrena organizacija za dizajn, saglasno postupku s kojim se saglasila BHDCA.

21.A.97 Veće izmjene

- (a) Podnositelj zahtjeva za odobrenje veće izmjene dužan je da:
1. BHDCA dostavi dokazne podatke sa svim potrebnim opisnim podacima koji treba da budu uključeni u dizajn tipa;
 2. dokaže da je promijenjeni proizvod saglasan važećim certifikacionim zahtjevima (CS) i zahtjevima za zaštitu životne sredine koji su navedeni u 21.A.101;
 3. se uskladi sa tačkama 21.A.20(b), (c) i (d); i;
 4. izda izjavu iz tačke 21.A. 20(d) (a) (3) prema Odjeljku J, ako ima odgovarajuće odobrenje organizacije za dizajn;
 5. uskladi se sa tačkom 21.A.33 i, prema potrebi, sa tačkom 21.A.35.
- (b) Odobrenje veće promjene tipskog certifikata ograničeno je na specifičnu konfiguraciju ili specifične konfiguracije tipskog certifikata na koji se odnosi promjena.

21.A.101 Određivanje certifikacionih zahtjeva (*Certification Specifications*, CS) i zahtjeva za zaštitu životne sredine

- (a) Podnositelj zahtjeva za promjenu tipskog certifikata mora da dokaže da je promijenjeni proizvod usklađen sa pravilima o plovidbenosti koja se primjenjuju na promijenjeni proizvod i koja važe na dan podnošenja zahtjeva za promjenu, osim ako se podnositelj zahtjeva sam ne odluči za usklađenost sa kasnije važećim izmjenama i dopunama certifikacionih zahtjeva ili, ako se to zahtjeva tačkama (e) i (f), kao i s važećim zahtjevima za zaštitu životne sredine koji se zahtijevaju u 21.A.18.
- (b) Odstupajući od stava (a), podnositelj zahtjeva može da dokaže da je promijenjeni proizvod usklađen s prethodnim amandmanom pravila o plovidbenosti određenim u stavu (a) i svakim certifikacionim zahtjevom (*Certification Specification*) koji BHDCA smatra neposredno povezanim. Međutim, prethodni amandman pravila o plovidbenosti ne smije da prethodi odgovarajućem pravilu o plovidbenosti na koje se uvjerenje o tipu poziva. Podnositelj zahtjeva može da dokaže usklađenost s prethodnom promjenom pravila o plovidbenosti u bilo kom od narednih slučajeva:
1. Promjene za koju BHDCA smatra da nisu značajne. Pri odlučivanju o tome da li je promjena značajna, BHDCA razmatra promjenu u kontekstu svih prethodnih značajnih promjena dizajna i povezanih promjena važećih certifikacionih zahtjeva koji su obuhvaćeni uvjerenjem o tipu proizvoda. Promjene koje ispunjavaju jedno od sljedećih mjerila automatski se smatraju značajnim:
 - (i) Opća konfiguracija ili načela projektovanja su promijenjeni (nisu zadržani);
 - (ii) Pretpostavke koje su korištene za certifikaciju proizvoda koji treba da se promijeni više nisu važeće.
 2. Svaka oblast, sistem, dio ili uređaj na koje promjena ne utiče po mišljenju BHDCA.
 3. Svaka oblast, sistem, dio ili uređaj na koji promjena utiče, a za koje BHDCA smatra da njihova usklađenost sa standardima gradnje opisanim u tački (a) ne bi bitno uticala na

nivo sigurnosti promijenjenog proizvoda ili ne bi imala smisla.

- (c) Podnositelj zahtjeva za promjenu na zrakoplovu (izuzev helikoptera) s najvećom masom od 2 722 kg (6 000 lb), ili helikoptera bez turbine s najvećom masom od 1 361 kg (3 000 lb), može da dokaže da je promijenjeni proizvod usklađen sa osnovom za certifikaciju tipa na koju se tipski certifikat poziva. Ako BHDCA smatra da je promjena u određenoj oblasti značajna, ona može da odredi usklađivanje sa amandmanom osnove za certifikaciju tipa na koju se tipski certifikat poziva i koja važi na dan podnošenja zahtjeva, kao i sa svim certifikacionim zahtjevima koje BHDCA smatra neposredno povezanim, izuzev ako BHDCA smatra da usklađivanje s navedenom promjenom ili certifikacionim zahtjevima ne bi bitno uticalo na nivo sigurnosti promijenjenog proizvoda ili ne bi imalo smisla.
- (d) Ako BHDCA smatra da standardi gradnje koji važe na dan podnošenja zahtjeva za promjenu ne omogućavaju odgovarajuće standarde u vezi s predloženom promjenom, podnositelj zahtjeva mora da ispuni sve posebne uvjete (detaljne tehničke specifikacije) i njihove promjene koje su propisane u tački 21.A.16B, da bi se omogućio nivo sigurnosti koji odgovara nivou utvrđenom u standardima gradnje koja važe na dan podnošenja zahtjeva za promjenu.
- (e) Zahtjev za promjenu tipskog certifikata važi tri godine. Ako promjena nije odobrena ili je jasno da neće biti odobrena u ovom roku, podnositelj zahtjeva može da:
 - 1. podnese novi zahtjev za promjenu tipskog certifikata i da se pridržava odredaba iz stave (a) ove tačke koje važe za prvi zahtjev za promjenu;
 - 2. zatraži produženje prvog zahtjeva i da se uskladi sa odredbama iz tačke (a), prema datumu koji odabere podnositelj zahtjeva, a koji ne prethodi datumu odobrenja promjene, u roku koji je za prvi zahtjev za promjenu određen u ovoj tački.
- (f) Ako podnositelj zahtjeva odluči da se uskladi sa certifikacionim zahtjevima iz izmjena i dopuna standarda gradnje, koji su stupili na snagu poslije podnošenja zahtjeva za promjenom tipa, mora da se uskladi i sa ostalim certifikacionim zahtjevima koje BHDCA smatra neposredno povezanim s njima.
- (g) Kada zahtjev za izmjenu certifikata tipa za zrakoplov uključuje, ili su mu priložene, nakon što je zahtjev već predan, i izmjene podataka o operativnoj prikladnosti, osnova certifikacije podataka o operativnoj prikladnosti određuje se u skladu s gornjim podtačkama (a), (b), (c), (d) i (f).

21.A.103 Izdavanje odobrenja

- (a) Podnositelj zahtjeva ima pravo da mu BHDCA odobri veću promjenu dizajna tipa ako:
 - 1. Priloži izjavu iz tačke 21.A.20(d); i
 - 2. Ako se dokaže:
 - (i) da je promijenjeni proizvod usklađen sa važećim certifikacionim zahtjevima i važećim zahtjevima za zaštitu životne sredine koji su navedeni u tački 21.A.101;
 - (ii) da se odredbe o plovidbenosti sa kojima nije usklađen nadoknađuju elementima koji pružaju isti nivo sigurnosti;
 - (iii) da proizvod nije opasan za namjenu za koju je zatraženo odobrenje.
- (b) Manja promjena dizajna tipa odobrava se samo saglasno tački 21.A.95 ako se dokaže da je promijenjeni proizvod usklađen sa odgovarajućim certifikacionim zahtjevima navedenim u tački 21.A.101.

21.A.105 Vođenje evidencije

Za svaku promjenu podnositelj zahtjeva čuva sve značajne podatke dizajna, planove i izvještaje o ispitivanju, uključujući dokumentaciju o ispitivanju promijenjenog proizvoda, da oni budu na raspolaganju BHDCA, i da omogući potrebne podatke za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti, kontinuirane validnosti podataka o operativnoj prikladnosti i usklađenost s važećim zahtjevima za zaštitu životne sredine za promijenjeni proizvod.

21.A.107 Uputstva za kontinuiranu plovidbenost

- (a) Imatelj odobrenja manje izmjene certifikata tipa, svakomu poznatom vlasniku jednog ili više zrakoplova, motora ili propelera na koje se odnosi ta manja izmjena, prilikom isporuke proizvoda ili prilikom izdavanja prve svjedodžbe o plovidbenosti dotičnog zrakoplova, što god je od toga kasnije, dostavlja najmanje jedan komplet povezanih izmjena, ako postoje, u uputama za kontinuiranu plovidbenost proizvoda na kojem treba izvesti manju izmjenu, pripremljenih u skladu s primjenjivom osnovom certifikacije tipa, a nakon toga te izmjene uputa, na zahtjev, stavlja na raspolaganje bilo kojoj drugoj osobi od koje se zahtijeva ispunjavanje bilo kojeg od uvjeta iz tih uputa.
- (b) Pored toga, promjene navedenih varijanti uputstava za kontinuiranu plovidbenost stavljaju se na raspolaganje svim poznatim operaterima proizvoda na koje je obavljena manja promjena, a na zahtjev i svim licima koja moraju da se usklade s navedenim uputstvima.

21.A.108 Rezervisano

ODJELJAK E – DODATNI TIPSKI CERTIFIKAT

21.A.111 Oblast primjene

Ovaj odjeljak uređuje postupke po kojima se odobravaju veće promjene tipskog certifikata, shodno postupcima za dodatni tipski certifikat, i prava i obaveze podnositelja zahtjeva i imatelja odobrenja.

21.A.112A Podobnost

Svako fizičko ili pravno lice („organizacija”) koje dokaže ili je u postupku dokazivanja osposobljenosti prema tački 21.A.112B ovlašteno je da zahtijeva dodatni tipski certifikat, prema uvjetima koji su predviđeni u ovom odjeljku.

21.A.112B Dokazivanje osposobljenosti

- (a) Organizacija koja zahtijeva dodatni tipski certifikat dokazuje svoju osposobljenost tako što ima odobrenje organizacije za dizajn koje je izdala BHDCA prema Odjeljku J.
- (b) Odstupajući od tačke (a), kao dokaz o osposobljenosti smatra se i pristanak BHDCA, dat na prijedlog podnositelja zahtjeva, za primjenu postupaka kojima se utvrđuju posebna projektna praksa, resursi i redoslijed aktivnosti potrebnih za usklađivanje s ovim odjeljkom.
- (c) Odstupajući od tačaka (a) i (b), podnositelj zahtjeva može da odluči da dokaže osposobljenost putem odobrenja certifikacionog programa BHDCA podrobno navodeći sredstva za dokazivanje usaglašenosti STC-ija zrakoplova, motora i elise definiranih u tački 21.A.14(c).

21.A.113 Zahtjev za izdavanje dodatnog tipskog certifikata

- (a) Zahtjev za izdavanje dodatnog tipskog certifikata podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA.
- (b) Zahtjev za izdavanje dodatnog tipskog certifikata sadrži opise, identifikaciju i izmjene podataka o operativnoj prikladnosti koje se zahtijevaju u 21.A.93. Pored toga, zahtjev uključuje i dokaz da su podaci na kojima se zasnivaju navedene identifikacije odgovarajući, bilo na podlozi sopstvenih resursa podnositelja zahtjeva, bilo po dogovoru sa imateljem tipskog certifikata.
- (c) Zahtjev za priznavanje dodatnog tipskog certifikata kojeg su odobrile druge države podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA.

21.A.114 Dokazivanje usklađenosti

Podnositelj zahtjeva za izdavanje dodatnog tipskog certifikata mora da bude usklađen sa tačkom 21.A.97.

21.A.115 Izdavanje dodatnog tipskog certifikata

Podnositelj zahtjeva ima pravo da mu BH DCA izda dodatni tipski certifikat:

- (a) Ako podnese izjavu iz tačke 21.A.20(d); i
- (b) Ako se dokaže da:
 - 1. promijenjeni proizvod ispunjava važeće certifikacione zahtjeve i ekološke zahtjeve, kako je navedeno u tački 21.A.101;
 - 2. su sve neusklađene odredbe plovidbenosti nadoknađene faktorima koji obezbjeđuju isti nivo sigurnosti; i
 - 3. nijedna osobina ili karakteristika ne čini proizvod nesigurnim za namjene zbog kojih se certifikacija zahtijeva.
- (c) Ako dokaže svoju osposobljenost saglasno tački 21.A.112B;
- (d) Ako je prema tački 21.A.113(b) zaključio ugovor s imateljem tipskog certifikata, i
 - 1. ako je imatelj tipskog certifikata izjavio da nema tehničkih primjedbi na podatke koji su podnešeni prema tački 21.A.93, i
 - 2. ako se imatelj tipskog certifikata saglasio da će sarađivati sa imateljem dodatnog uvjerenja o tipu, da bi se obezbijedilo ispunjavanje svih obaveza vezanih za kontinuiranu plovidbenost promijenjenog proizvoda, prema tačkama 21.A.44 i 21.A.118A.
- (e) U slučaju priznavanja stranih dodatnih tipskih certifikata, BH DCA će provjeriti kompletnost dostavljene dokumentacije navedene u tački 21.A.113 i bez dodatnih ispitivanja prihvatiti dodatni tipski certifikat ako je država dizajna:
 - država potpisnica ECAA sporazuma;
 - Sjedinjene Američke Države;
 - Kanada;
 - Rusija.

21.A.116 Prenosivost

Dodatno uvjerenje o tipu može da se prenese isključivo na pravno ili fizičko lice koje je osposobljeno da preuzme obaveze iz tačke 21.A.118A i koje je radi toga dokazalo svoju osposobljenost po mjerilima iz tačke 21.A.112B.

21.A.117 Izmjene onog dijela proizvoda za koji važi dodatni tipski certifikat

- (a) Manje izmjene onog dijela proizvoda za koji važi dodatni tipski certifikat klasifikuju se i odobravaju prema Odjeljku D.
- (b) Veće izmjene onog dijela proizvoda za koji važi dodatni tipski certifikat odobravaju se putem novog dodatnog tipskog certifikata, prema ovom odjeljku.
- (c) Odstupajući od tačke (b), veća promjena onog dijela proizvoda za koji važi dodatni tipski certifikat, ako je predloži sam imatelj dodatnog tipskog certifikata, može da se odobri putem promjene postojećeg dodatnog tipskog certifikata.

21.A.118A Obaveze i oznake

Imatelj dodatnog tipskog certifikata mora:

- (a) da preuzme obaveze:
 - 1. propisane u tačkama 21.A.3A, 21.A.3B, 21.A.4, 21.A.105, 21.A.119 i 21.A.120A, i 21.A.120B;
 - 2. koje proizlaze iz saradnje sa imateljem tipskog certifikata prema tački 21.A.115(d)(2); i da u te svrhe nastavi da ispunjava uvjete iz tačke 21.A.112B;
- (b) da navede oznake prema tački 21.A.804(a).

21.A.118B Važenje certifikata

- (a) Dodatni tipski certifikat važi neograničeno vrijeme. On ostaje da važi pod uvjetom:
 - 1. da je imatelj dodatnog tipskog certifikata i dalje usklađen sa ovim aneksom I (E7-21);
 - 2. da imatelj dodatnog tipskog certifikata nije vratio uvjerenje ili da uvjerenje nije trajno ukinuto, prema važećim upravnim postupcima koje odredi BHDCA.
- (b) Po vraćanju ili trajnom ukidanju dodatnog tipskog certifikata, on se vraća BHDCA.

21.A.119 Priručnici

Imatelj dodatnog tipskog certifikata izrađuje, čuva i ažurira izvornike varijanti priručnika čije postojanje zahtijevaju važeća osnova za certifikaciju tipa, primjenjiva osnova certifikacije podataka o operativnoj prikladnosti i važeći zahtjevi za zaštitu životne sredine za proizvod, koje su potrebne za pokrivanje promjena uvedenih dodatnim certifikatom o tipu i BHDCA, na njen zahtjev, dostavlja njihove kopije.

21.A.120A Uputstva za kontinuiranu plovidbenost

- (a) Imatelj dodatnog tipskog certifikata za zrakoplov, motor ili elisu dostavlja najmanje jedan set uputstava za kontinuiranu plovidbenost, pripremljenih prema važećoj osnovi za certifikaciju tipa, svim poznatim vlasnicima jednog ili više zrakoplova, motora ili elise čija su svojstva navedena u dodatnom uvjerenju o tipu, pri isporuci ili pri izdavanju prvog uvjerenja o plovidbenosti za predmetni zrakoplov, šta nastupi kasnije, a poslije toga navedeni set uputstava, na zahtjev, učini dostupnim svim drugim licima koja moraju da se usklade sa uvjetima iz navedenih uputstava. Neki priručnici ili dijelovi uputstava za kontinuiranu plovidbenost, koji se odnose na remont (obnovu) ili druge velike radove održavanja, mogu da postanu dostupni i kasnije, kad se proizvod pusti u upotrebu, ali moraju da postanu dostupni prije nego što bilo koji proizvod dostigne odgovarajuću starosnu granicu ili ostvari propisane sate/cikluse rada.
- (b) Pored toga, promjene navedenih uputstava za kontinuiranu plovidbenost stavljaju se na raspolaganje svim poznatim operaterima proizvoda na koje se odnosi dodatni tipski certifikat i, na zahtjev, svim licima koja moraju da ispune bilo koje od navedenih uputstava. BHDCA se podnosi program u kojem je prikazano na koji način se raspodjeljuju promjene uputstava za kontinuiranu plovidbenost.

21.A.120B Rezervisano

ODJELJAK F – PROIZVODNJA BEZ ODOBRENJA

21.A.121 Oblast primjene

- (a) Ovaj odjeljak uređuje postupak po kome se dokazuje usklađenost sa važećim podacima dizajna za proizvod, dio i uređaj koji će biti proizvedeni bez odobrenja organizacije za proizvodnju po Odjeljku G.
- (b) Ovaj odjeljak uređuje i obaveze proizvođača proizvoda, dijela ili uređaja koji se proizvode prema ovom odjeljku.

21.A.122 Podobnost

Svako fizičko ili pravno lice može da podnese zahtjev za dokazivanje usklađenosti proizvoda, dijela ili uređaja sa ovim odjeljkom ako:

- (a) ima odobrenje ili podnesen zahtjev za odobrenje dizajna ovog proizvoda, dijela ili uređaja, ili
- (b) obezbijedilo je potrebnu usklađenost između proizvodnje i dizajna putem odgovarajućeg ugovora zaključenog s podnosiocem zahtjeva za odobrenje dizajna ili sa imateljem odobrenja dizajna.

21.A.124 Zahtjev

- (a) Zahtjev za saglasnost za dokazivanje usklađenosti proizvoda, dijela ili uređaja, po ovom odjeljku, podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA.
- (b) Zahtjev sadrži:
 - 1. Dokaze koji, po potrebi, ukazuju:
 - (i) da bi odobravanje organizacije za proizvodnju prema Odjeljku G bilo nesvrishodno; ili
 - (ii) da je certifikacija ili odobravanje proizvoda, dijela ili uređaja po ovom odjeljku potrebna za odobravanje organizacije za proizvodnju prema Odjeljku G.
 - 2. Kratak pregled podataka koji su propisani u tački 21.A.125(b).

21.A.125A Izdavanje pisma o saglasnosti (*Letter of Agreement*)

Podnositelj zahtjeva ima pravo da mu BHDCA izda pismo o saglasnosti kojim se saglašava sa dokazivanjem usklađenosti pojedinačnih proizvoda, dijelova i uređaja sa ovim odjeljkom, pošto:

- (a) Uvede sistem inspekcije u proizvodnji ("production inspection system") koji omogućava da svaki proizvod, dio ili uređaj odgovara važećim projektnim podacima i da je u stanju da sigurno radi.
- (b) Izradi priručnik koji sadrži:
 - 1. opis sistema inspekcije koji je naveden u tački (a),
 - 2. opis korištenih metoda sistema inspekcije,
 - 3. opis ispitivanja po tački 21.A.127 i 21.A.128 i imena lica ovlaštenih u svrhe primjene tačke 21.A.130(a).
- (c) dokaže da je sposoban da obezbijedi pomoć prema tačkama 21.A.3A i 21.A.129(d).

21.A.125B Nalazi (*Findings*)

- (a) Ako postoji objektivni dokaz da imatelj pisma o saglasnosti ne ispunjava zahtjeve iz Aneksa I (E7-21), nalazi se klasifikuju na sljedeći način:
 - 1. Nalaz nivoa 1 predstavlja neusklađenost sa Aneksom I (E7-21) koja može da dovede do nekontroliranog odstupanja od važećih podataka dizajna i da utiče na sigurnost zrakoplova;
 - 2. Nalaz nivoa 2 predstavlja neusklađenost sa Aneksom I (E7-21) koja nije klasificirana kao nalaz nivoa 1.
- (b) Nalaz nivoa 3 predstavlja svaku okolnost koja prema objektivnim dokazima sadrži moguće probleme koji bi mogli da dovedu do neusklađenosti iz tačke (a).
- (c) Po prijemu obavještenja o nalazima prema tački 21.B.125:
 - 1. Kod nalaza nivoa 1, imatelj pisma o saglasnosti dužan je da preduzme korektivne mjere koje zadovoljavaju BHDCA, u roku koji nije duži od 21 radnog dana od prijema pismene potvrde o nalazu;
 - 2. Kod nalaza nivoa 2, rok za korektivne mjere, koje određuje BHDCA, zavisi od prirode nalaza, ali prvobitno ne može biti duži od tri mjeseci. U nekim okolnostima i zavisno od prirode nalaza, BHDCA može da produži tromjesečni rok, ako se dostavi zadovoljavajući plan korektivnih mjera sa kojim se BHDCA saglasila.
 - 3. Nalaz nivoa 3 ne zahtijeva hitno preduzimanje korektivnih mjera od imatelja pisma o saglasnosti.
- (d) Kod nalaza nivoa 1 i nivoa 2, BHDCA može da, dijelimično ili potpuno, ograniči, privremeno ili trajno ukine pismo o saglasnosti prema tački 21.B.145. Imatelj pisma o saglasnosti dužan je da odmah potvrdi prijem obavještenja o ograničenju, privremenom ili trajnom ukidanju pisma o saglasnosti.

21.A.125C Važenje pisma o saglasnosti

(a) Pismo o saglasnosti izdaje se najduže na jednu godinu. Ono ostaje da važi osim ako:

1. Imatelj pisma o saglasnosti ne uspije da dokaže usklađenost s važećim zahtjevima iz ovog odjeljka,
 2. Postoje dokazi da imatelj pisma o saglasnosti ne može da održi zadovoljavajuću kontrolu proizvodnje proizvoda, dijelova ili uređaja po sporazumu,
 3. Proizvođač više ne ispunjava zahtjeve iz tačke 21.A.122,
 4. Imatelj pisma o saglasnosti nije vratio pismo ili da pismo nije trajno ukinuto prema tački 21.B.145 ili istekne vrijeme na koje ono važi.
- (b) Po vraćanju, trajnom ukidanju ili isteku vremena na koje pismo o saglasnosti važi, ono mora da se vrati BHDCA.

21.A.126 Sistem inspekcije u proizvodnji

- (a) Sistem inspekcije u proizvodnji, koji se zahtijeva prema tački 21.A.125A(a), obezbjeđuje instrumente kojima se utvrđuje da li su:
1. primljeni (ulazni) materijal, nabavljeni dijelovi ili proizvodi podizvođača, koji se koriste u gotovom proizvodu, saglasni važećim podacima dizajna;
 2. primljeni (ulazni) materijal i nabavljeni dijelovi ili proizvodi podizvođača pravilno označeni;
 3. postupci, proizvodne tehnike i metode sklapanja koji utiču na kvalitet i sigurnost gotovih proizvoda saglasni specifikacijama koje je prihvatila BHDCA;
 4. promjene u dizajnu, uključujući zamjene materijala, odobrene prema Odjeljku D ili Odjeljku E i pregledane prije ugradnje u gotov proizvod.
- (b) Sistem inspekcije u proizvodnji koji se zahtijeva prema tački 21.A.125A(a) omogućava da:
1. usklađenost dijelova s važećim podacima dizajna bude provjeravana u onim tačkama u proizvodnji na kojima je to moguće precizno utvrditi;
 2. materijali koji mogu da se oštete ili pokvare na odgovarajući način budu uskladišteni i zaštićeni;
 3. aktuelni crteži budu lako dostupni zaposlenima u proizvodnji i inspekciji i da se, po potrebi, koriste;
 4. odbačeni materijali i dijelovi budu odvojeni i označeni tako da se onemogući njihova ugradnja u gotov proizvod;
 5. materijal i dijelovi koji su odvojeni zbog odstupanja od podataka dizajna ili specifikacija, a koji se uzimaju u obzir za ugradnju u gotov proizvod, budu podvrgnuti odobrenom postupku provjere tehničke i proizvodne usklađenosti. Oni materijali i dijelovi za koje se ustanovi da su upotrebljivi moraju biti adekvatno označeni a ako je potrebna njihova prerada ili popravka, ponovo se vrši njihova inspekcija. Materijali i dijelovi koji budu odbačeni odvajaju se i označavaju tako da se onemogući njihova ugradnja u gotov proizvod;
 6. proizvođač mora čuvati evidenciju o izvršenim inspekcijama u proizvodnji i označiti je na način da omogući vezu sa završenim proizvodom ili njegovim dijelom i održavati je sa ciljem osiguravanja podataka potrebnih za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti proizvoda.

21.A.127 Ispitivanja: zrakoplov

- (a) Svaki proizvođač zrakoplova proizvedenog prema ovom odjeljku mora uspostaviti odobreni postupak ispitivanja na zemlji i u letu, kao i kontrolne obrasce, prema kojima ispituje proizvedeni zrakoplov i procjenjuje njegovu usklađenost sa tačkom 21.A.125A(a).
- (b) Svaki postupak proizvodnog ispitivanja mora uključiti najmanje sljedeće:
1. provjeru karakteristika upravljanja, odnosno rukovanja zrakoplovom;
 2. provjeru performansi u letu (korištenjem standardnih instrumenata zrakoplova);

3. provjeru pravilnog rada cijele opreme i svih sistema zrakoplova;
4. provjeru da li su instrumenti pravilno označeni i da li su poslije probnih letova postavljeni svi natpisi i unešeni svi potrebni priručnici;
5. provjeru operativnih karakteristika zrakoplova na zemlji;
6. provjeru drugih osobina, karakterističnih za zrakoplov koji se ispituje.

21.A.128 Ispitivanja: motori i elise

Svaki proizvođač motora i elise, proizvedenih prema ovom odjeljku, mora izvršiti funkcionalno ispitivanje svakog motora ili elise promjenljivog koraka, onako kako je to navedeno u dokumentaciji imatelja tipskog certifikata, da bi provjerio da li ispravno rade u cijelom opsegu rada iz tipskog certifikata i tako omogućio usklađenost sa tačkom 21.A.125A(a).

21.A.129 Obaveze proizvođača

Svaki proizvođač proizvoda, dijela ili uređaja, proizvedenih prema ovom odjeljku, mora da:

- (a) omogućiti BHDCA da izvrši inspekcijski pregled proizvoda, dijela ili uređaja;
- (b) čuva u proizvodnim prostorijama tehničke podatke i crteže potrebne za procjenu da li je proizvod usklađen s podacima dizajna;
- (c) održava sistem inspekcije u proizvodnji koji omogućava da svaki proizvod, dio ili uređaj odgovara važećim projektnim podacima i da je u stanju da sigurno radi;
- (d) obezbijedi pomoć imatelju tipskog certifikata ili organizaciji odobrenoj za dizajn u svim aktivnostima kontinuirane plovidbenosti povezanim za proizvedene proizvode, dijelove ili uređaje;
- (e) uvede i održava sistem internog izvještavanja o događajima, u interesu sigurnosti, da bi se omogućilo prikupljanje i procjena podataka o događajima, radi otkrivanja negativnih trendova ili otklanjanja nedostataka i izdvajanja događaja koji se prijavljuju. Sistem obuhvata procjenu važnih podataka u vezi s događajima i objavljivanje povezanih obavještenja.
 1. Izvjesti imatelja tipskog certifikata ili odobrenu organizaciju za dizajn o svim slučajevima kad je proizvođač stavio u promet proizvode, dijelove ili uređaje za koje je kasnije utvrđeno odstupanje od važećih podataka dizajna i da zajedno sa imateljem tipskog certifikata ili odobrenom organizacijom za dizajn provede ispitivanja da bi se otkrila ona odstupanja koja mogu da izazovu stanje opasno po sigurnost;
 2. Izvjesti BHDCA o odstupanjima koja mogu da izazovu stanje opasno po sigurnost prema tački 1. Izvještaji se izrađuju u obliku i na način koji odredi BHDCA po tački 21.A.3A(b)(2) ili koji prihvati BHDCA;
 3. Ako proizvođač radi kao dobavljač druge proizvodne organizacije, on je obavještava o slučajevima u kojima joj je isporučio proizvode, dijelove ili uređaje za koje je kasnije utvrđeno da možda odstupaju od važećih projektnih podataka.

21.A.130 Izjava o usklađenosti (*Statement of Conformity*)

- (a) Svaki proizvođač proizvoda, dijela ili uređaja, proizvedenih prema ovom odjeljku, izdaje izjavu o usklađenosti na obrascu 52 (pogledati Dodatak VIII) za cio zrakoplov, ili na obrascu 1 (pogledati Dodatak I) za druge proizvode koji nisu zrakoplovi i za dijelove ili uređaje. Izjavu o usklađenosti obavezno potpisuje ovlašteno lice koje je na odgovornom položaju u proizvodnoj organizaciji.
- (b) Izjava o usklađenosti mora da sadrži:
 1. za svaki proizvod, dio ili uređaj, izjavu da je taj proizvod, dio ili uređaj saglasan sa odobrenim podacima dizajna i da je u stanju da sigurno radi,
 2. za svaki zrakoplov – izjavu da je sproveden postupak ispitivanja na zemlji i u letu prema tački 21.A.127(a),
 3. za svaki motor ili elisu promjenljivog koraka – izjavu da je proizvođač sproveo završno funkcionalno ispitivanje rada motora ili elise prema tački 21.A.128, a za motor i

da je provjerio usklađenost s podacima koje je dobio od imatelja tipskog certifikata o zahtjevima vezanim za emisije štetnih gasova koji su važeći na dan proizvodnje motora.

- (c) Svaki proizvođač ovakvog proizvoda, dijela ili uređaja mora:
1. pri prvoj promjeni vlasnika proizvoda, dijela ili uređaja, ili
 2. pri podnošenju prvog zahtjeva za izdavanje uvjerenja o plovidbenosti zrakoplova, ili
 3. pri podnošenju prvog zahtjeva za izdavanje dokumenta o vraćanju u upotrebu motora, elise, dijela ili uređaja;
- da podnose BHDCA na ovjeru izjavu o usklađenosti.
- (d) BHDCA svojim potpisom ovjerava izjavu o usklađenosti ako poslije provjere proizvoda, dijela ili uređaja utvrdi da su usklađeni s važećim sa projektnim podacima i da su u stanju da sigurno rade.

ODJELJAK G – ODOBRAVANJE ORGANIZACIJE ZA PROIZVODNJU

21.A.131 Oblast primjene

Ovaj odjeljak uređuje:

- (a) postupak po kome se odobrava organizacija za proizvodnju koja dokaže da su njeni proizvodi, dijelovi i uređaji usklađeni s važećim podacima dizajna;
- (b) prava i obaveze podnositelja zahtjeva za izdavanje odobrenja i imatelja odobrenja.

21.A.133 Podobnost

Svako fizičko ili pravno lice („organizacija“) može da zahtijeva izdavanje odobrenja po ovom odjeljku. Podnositelj zahtjeva mora da:

- (a) pokaže da bi, za utvrđeni obim radova, odobrenje prema ovom odjeljku bilo odgovarajuće za dokazivanje usklađenosti sa određenim dizajnom;
- (b) ima odobrenje za ovako određeni dizajn ili da odobrenje zatraži; ili
- (c) obezbijedi zadovoljavajuću usklađenost između proizvodnje i dizajna putem ugovora zaključenog s podnositeljem zahtjeva za odobravanje određenog dizajna ili imateljem odobrenja dizajna.

21.A.134 Zahtjev

Zahtjev za odobravanje organizacije za proizvodnju podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA i sadrži kratak pregled podataka koji se zahtijevaju u tački 21.A.143 i uvjete odobrenja koji se zahtijevaju u tački 21.A.151.

21.A.135 Izdavanje odobrenja

Organizacija koja dokaže da je usklađena sa zahtjevima iz ovog odjeljka ima pravo da joj BHDCA izda odobrenje i prateće uvjerenje o osposobljenosti organizacije za proizvodnju.

21.A.139 Sistem kvaliteta

- (a) Organizacija za proizvodnju mora da dokaže da je uvela i da je sposobna da održava sistem kvaliteta. Sistem kvaliteta mora da bude dokumentiran. On omogućava organizaciji da svaki proizvod, dio ili uređaj koji organizacija ili partneri proizvedu ili koji nabavi od spoljnih dobavljača ili podizvođača – bude usklađen s važećim podacima dizajna i u stanju da sigurno radi, na osnovu čega ona stiče prava predviđena u tački 21.A.163.
- (b) Sistem kvaliteta sadrži:
1. U mjeri koja je primjerena obimu odobrenja, kontrolne postupke za:
 - (i) izdavanje, odobravanje ili promjenu dokumenata;

- (ii) reviziju i kontrolu procjene dobavljača i podizvođača;
- (iii) provjeru da li primljeni (ulazni) proizvodi, dijelovi, materijali i oprema, uključujući nove elemente ili one koje su već koristili kupci proizvoda, odgovaraju važećim podacima dizajna;
- (iv) označavanje i praćenje;
- (v) proizvodne postupke;
- (vi) preglede i provjere, uključujući probne letove u toku proizvodnje;
- (vii) kalibraciju alata, montažnih alata i opreme za ispitivanje;
- (viii) kontrolu neusklađenih elemenata;
- (ix) usklađivanje plovidbenosti sa podnosiocem zahtjeva za odobravanje dizajna ili imateljem odobrenja dizajna;
- (x) vođenje i održavanje evidencije;
- (xi) osposobljenost i kvalifikaciju zaposlenih;
- (xii) izdavanje dokumenata o vraćanju u upotrebu;
- (xiii) rukovanje, pakovanje i skladištenje;
- (xiv) internu provjeru kvaliteta i posljedične korektivne mjere;
- (xv) rad u okviru uvjeta odobrenja na mjestima (lokacijama) koja ne ulaze u odobrene objekte;
- (xvi) radove koji se izvode poslije okončava proizvodnje a prije isporuke, kojima se zrakoplov održava da bi i dalje bio u stanju da sigurno leti;
- (xvii) izdavanje dozvole za let i odobravanje povezanih uvjeta za let.

Kontrolni postupci moraju da sadrže odredbe za kritične dijelove;

2. Nezavisnu funkciju osiguravanja kvaliteta radi praćenja saglasnosti sa dokumentiranim postupcima sistema kvaliteta i njihove adekvatnosti. Praćenje se zasniva na sistemu povratnih informacija licu ili grupi lica navedenih u tački 21.A.145(c)(2) i odgovornom rukovoditelju navedenom u tački 21.A.145(c)(1), da bi se, po potrebi, omogućilo preduzimanje korektivnih mjera.

21.A.143 Priručnik organizacije za proizvodnju

- (a) Organizacija podnosi BHDCA priručnik organizacije za proizvodnju na odobrenje, koji sadrži sljedeće podatke:
 1. Izjavu koju je potpisao odgovorni rukovoditelj organizacije (*accountable manager*), kojom se potvrđuje da će organizacija stalno raditi prema svom priručniku i sa njim povezanim priručnicima koji određuju usklađenost organizacije sa ovim odjeljkom;
 2. Imena i radna mjesta rukovoditelja koje je prihvatila BHDCA prema tački 21.A.145(c)(2);
 3. Dužnosti i odgovornosti rukovoditelja propisane u tački 21.A.145(c)(2), i pitanja koja oni mogu da u ime organizacije neposredno rješavaju s nadležnim organom;
 4. Organizacionu šemu koja pokazuje lanac odgovornosti rukovoditelja kako se zahtijeva u tački 21.A.145(c)(1) i (2);
 5. Listu ovlaštenog osoblja kao što je navedeno u tački 21.A.145(d);
 6. Opći opis ljudskih resursa;
 7. Opći opis objekata koji se nalaze na svakoj adresi navedenoj u uvjerenju organizacije za proizvodnju;
 8. Opći opis obima radova organizacije za proizvodnju značajnih za uvjete odobrenja;
 9. Postupak po kome se BHDCA obavještava o promjenama u organizaciji za proizvodnju;

10. Postupak po kome se mijenja priručnik organizacije;
 11. Opis sistema kvaliteta i postupaka prema tački 21.A.139(b)(1);
 12. Listu spoljnih organizacija, kao što je to navedeno u tački 21.A.139(a).
- (b) Priručnik se mijenja po potrebi, da bi opis organizacije ostao ažuran. Kopije priručnika i njegovih kasnijih promjena prosljeđuju se BHDCA na odobrenje.

21.A.145 Zahtjev za odobravanje

Organizacija za proizvodnju mora, na osnovu podataka podnešenih prema tački 21.A.143, da dokaže:

- (a) da opći uvjeti za odobravanje koji se odnose na objekte, uvjete za rad, opremu i alate, postupke i s tim povezane materijale, broj i stručnost zaposlenih i opća organizacija omogućavaju ispunjavanje obaveza po tački 21.A.165;
- (b) da u vezi sa svim potrebnim podacima o plovidbenosti, buci, ispuštanju goriva i emisiji izduvnih gasova:
 1. Organizacija za proizvodnju prima podatke od BHDCA, i imatelja ili podnosioca zahtjeva za tipski certifikat ili organizacije odobrene za dizajn, da bi provjerila usklađenost s važećim podacima dizajna;
 2. Organizacija za proizvodnju uspostavlja postupak unošenja podataka o plovidbenosti, buci, ispuštanju goriva i emisiji izduvnih gasova u njenu proizvođačku dokumentaciju;
 3. Omogućava ažurnost podataka i njihovu dostupnost zaposlenima kojima su potrebni za obavljanje njihovih poslova.
- (c) u vezi sa rukovodstvom i zaposlenima:
 1. Organizacija za proizvodnju imenuje odgovornog rukovoditelja (*accountable manager*), koji je odgovoran BHDCA. On je u organizaciji odgovoran za to da se cjelokupna proizvodnja odvija prema zahtijevanim standardima i da organizacija u svako doba ispunjava podatke i postupke koji su navedeni u priručniku iz tačke 21.A.143;
 2. Organizacija za proizvodnju imenuje jedno ili više lica koja obezbjeđuju da organizacija bude usklađena sa zahtjevima iz Aneksa I (E7-21) i određuje obim njihovih ovlaštenja. Ova lica neposredno su podređena odgovornom rukovoditelju iz tačke 1. Imenovana lica moraju da budu u stanju da pokažu odgovarajuće znanje, obuku i iskustvo za ispunjavanje svojih odgovornosti;
 3. Organizacija za proizvodnju mora zaposlenima na svim nivoima da izda odgovarajuća ovlaštenja u svrhe ispunjavanja njihovih obaveza i da bi u organizaciji postojala cjelovita i djelotvorna usklađenost sa zahtjevima vezanim za plovidbenost, buku, ispuštanje goriva i emisije izduvnih gasova.
- (d) u odnosu na ovlašteno osoblje, tj. osoblje koje je organizacija za proizvodnju ovlastila da potpisuje dokumente koji se izdaju prema tački 21.A.163, i u okviru oblasti i uvjeta odobrenja:
 1. Ovlašteno osoblje ima odgovarajuće znanje, obuku i iskustvo za ispunjavanje dodijeljenih odgovornosti;
 2. Organizacija za proizvodnju vodi evidenciju o svom ovlaštenom osoblju, koja sadrži pojedinosti o obimu njihovog ovlaštenja;
 3. Ovlašteno osoblje mora da dobije dokument koji sadrži obim njegovih ovlaštenja.

21.A.147 Promjene u odobroj organizaciji za proizvodnju

- (a) Poslije izdavanja odobrenja organizaciji za proizvodnju, BHDCA mora da odobri sve promjene u organizaciji koje su značajne za dokazivanje njene usklađenosti ili za plovidbenost i elemente povezane sa bukom, ispuštanjem goriva i emisijom izduvnih gasova proizvoda, dijela ili uređaja, a posebno promjene u sistemu kvaliteta. Zahtjev za odobravanje promjene podnosi se pismeno BHDCA, a organizacija mora prije uvođenja promjene da dokaže BHDCA da će nastaviti da radi prema ovom odjeljku.

- (b) BHDCA određuje uvjete pod kojima organizacija za proizvodnju odobrena po ovom odjeljku može da posluje u toku promjena, izuzev ako ne utvrdi da njeno odobrenje treba da bude privremeno ukinuto.

21.A.148 Promjena mjesta

Smatra se da promjena mjesta (lokacije) objekata za proizvodnju odobrene organizacije za proizvodnju ima bitan značaj i zato u pogledu toga organizacija postupaju prema tački 21.A.147.

21.A.149 Prenosivost odobrenja

Izuzev, usljed promjene vlasništva, koja se smatra promjenom u smislu tačke 21.A.147, odobrenje organizacije za proizvodnju nije prenosivo.

21.A.151 Uvjeti odobrenja

Uvjeti odobrenja određuju obim radova i proizvode ili kategorije dijelova i uređaja, ili i jedno i drugo, u vezi s kojima imatelj odobrenja može da ostvaruje prava prema tački 21.A.163. Ovi uvjeti izdaju se kao dio odobrenja organizacije za proizvodnju.

21.A.153 Promjene uvjeta odobrenja

Svaku promjenu uvjeta odobrenja mora da odobri BHDCA. Zahtjev za promjenu uvjeta odobrenja podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA. Podnositelj zahtjeva mora da ispuni odgovarajuće zahtjeve iz ovog odjeljka.

21.A.157 Provjere

Organizacija za proizvodnju uspostavlja instrumente koji BHDCA omogućavaju da sprovodi sve potrebne provjere, uključujući i provjere partnera ili podizvođača, zarad utvrđivanja usklađenosti i stalne usklađenosti sa odgovarajućim zahtjevima iz ovog odjeljka.

21.A.158 Nalazi (*Findings*)

- (a) Ako postoji objektivan dokaz da imatelj odobrenja organizacije za proizvodnju ne ispunjava odgovarajuće zahtjeve iz Aneksa I (E7-21), nalazi se klasificiraju na sljedeći način:
1. Nalaz nivoa 1 predstavlja neusklađenost sa Aneksom I (E7-21) koja može da dovede do nekontroliranog odstupanja od važećih projektnih podataka i da utiče na sigurnost zrakoplova;
 2. Nalaz nivoa 2 predstavlja neusklađenost sa Aneksom I (E7-21) koja nije klasificirana kao nalaz nivoa 1.
- (b) Nalaz nivoa 3 predstavlja svaku okolnost koja prema objektivnim dokazima sadrži moguće probleme koji bi mogli da dovedu do neusklađenosti iz tačke (a).
- (c) Po prijemu obavještenja o nalazima prema tački 21.B.225:
1. Kod nalaza nivoa 1, imatelj odobrenja organizacije dužan je da preduzme korektivne mjere kojima je BHDCA zadovoljan, u roku koji nije duži od 21 radnog dana od prijema pismene potvrde o nalazu.
 2. Kod nalaza nivoa 2, rok za korektivne mjere, koji određuje BHDCA, zavisi od prirode nalaza, ali prvobitno ne može biti duži od tri mjeseca. U nekim okolnostima i zavisno od prirode nalaza, BHDCA može da produži tromjesečni rok ako se dostavi zadovoljavajući plan korektivnih mjera s kojim se BHDCA saglasila.
 3. Nalaz nivoa 3 ne zahtijeva hitno preduzimanje korektivnih mjera.
- (d) Kod nalaza nivoa 1 i nivoa 2, BHDCA može da, djelimično ili potpuno, ograniči, privremeno ili trajno ukine odobrenje organizacije za proizvodnju prema tački 21.B.245. Imatelj odobrenja organizacije za proizvodnju dužan je da odmah potvrdi prijem obavještenja o ograničenju, privremenom ili trajnom ukidanju odobrenja.

21.A.159 Važenje odobrenja

- (a) Odobrenje važi neograničeno vrijeme. Ono ostaje da važi, izuzev ako:
1. odobrena organizacija ne uspije da dokaže usklađenost sa odgovarajućim zahtjevima iz ovog odjeljka;
 2. imatelj odobrenja ili njegov partner ili podizvođač onemogućuje BHDCA da sprovodi provjere prema tački 21.A.157;
 3. postoji dokaz da organizacija za proizvodnju ne može da održi zadovoljavajuću kontrolu proizvodnje proizvoda, dijelova ili uređaja prema izdatom odobrenju;
 4. organizacija za proizvodnju više ne ispunjava zahtjeve iz tačke 21.A.133;
 5. imatelj odobrenja nije vratio odobrenje ili je odobrenje trajno ukinuto po tački 21.B.245.
- (b) Po vraćanju ili trajnom ukidanju odobrenja, uvjerenje o osposobljenosti organizacije za proizvodnju vraća se BHDCA.

21.A.163 Povlastice

Prema uvjetima odobrenja izdatim prema tački 21.A.135, imatelj odobrenja organizacije za proizvodnju može:

- (a) da obavlja proizvodne dijelatnosti prema ovom Pravilniku;
- (b) da za cijeli zrakoplov i poslije predočavanja izjave o usklađenosti na BHDCA obrascu 52 prema tački 21.A.174 pribavi uvjerenje o plovidbenosti zrakoplova i uvjerenje o buci bez dodatnog dokazivanja;
- (c) da za druge proizvode, dijelove ili uređaje izdaje uvjerenje o stavljanju u upotrebu na BHDCA obrascu 1, bez dodatnog dokazivanja;
- (d) da održava novi zrakoplov koji je proizveo i da izdaje uvjerenje o vraćanju u upotrebu na BHDCA obrascu 53 u vezi s tim održavanjem;
- (e) da prema postupku s kojim je saglasna BHDCA, za zrakoplov koji je proizveden u toj organizaciji i pod uvjetom da organizacija sama, saglasno svome odobrenju (*POA*), nadzire konfiguraciju zrakoplova i potvrđuje usaglašenost sa ograničenjima dizajna odobrenim za let, izdaje dozvolu za let prema tački 21.A.711(c), uključujući i odobravanje uvjeta leta prema tački 21.A.710(b).

21.A.165 Obaveze imatelja odobrenja

Imatelj odobrenja organizacije za proizvodnju mora da:

- (a) Garantira da se priručnik organizacije za proizvodnju, koji je dostavljen prema tački 21.A.143 i dokumenti na koje se on odnosi, koriste kao osnovni radni dokumenti u organizaciji;
- (b) Održava organizaciju za proizvodnju prema podacima i postupcima koji su odobreni u odobrenju organizacije za proizvodnju;
- (c)
1. Utvrđuje da li je svaki dovršeni zrakoplov usklađen s projektom tipa i da li je u stanju da sigurno radi, prije nego što BHDCA podnese izjavu o usklađenosti, ili
 2. Utvrđuje da li su drugi proizvodi, dijelovi ili uređaji dovršeni i usklađeni sa odobrenim podacima dizajna i da li su u stanju da sigurno rade, prije nego što izda *BHDCA Form 1*, kojim potvrđuje da su usklađeni sa odobrenim projektnim podacima i da su u stanju da sigurno rade, a kod motora i da utvrdi, na podlozi podataka koje dobije od imatelja tipskog certifikata za motor, da li je dovršeni motor usklađen sa odgovarajućim zahtjevima o emisiji gasova, kao što je to propisano u tački 21.A.18(b), važećim na dan kad je motor proizveden, da bi se potvrdila usklađenost emisija, ili
 3. Utvrđuje da li su drugi proizvodi, dijelovi ili uređaji usklađeni s važećim podacima, prije nego što izda *BHDCA Form 1*, kao potvrdu o usklađenosti;

- (d) Bilježi sve podatke o obavljenim radovima;
- (e) Uspostavi i održava sistem internog izvještavanja o događajima, u interesu sigurnosti, da bi se omogućilo prikupljanje i procjena podataka o događajima, radi otkrivanja negativnih trendova, otklanjanja nedostataka i izdvajanja događaja koji se prijavljuju. Sistem obuhvata procjenu važnih podataka u vezi s događajima i objavljivanje povezanih informacija;
- (f)
 1. Izvjesti imatelja tipskog certifikata ili odobrenu organizaciju za dizajn o slučajevima kad je organizacija za proizvodnju stavila u promet proizvode, dijelove ili uređaje za koje je kasnije utvrđeno da možda odstupaju od važećih projektnih podataka i da na njima sprovede ispitivanja da bi se otkrila ona odstupanja koja mogu da izazovu stanje opasno po sigurnost;
 2. Izvjesti BHDCA i nadležni organ države članice o odstupanjima koja mogu da izazovu stanje opasno po sigurnost prema tački 1. Izvještaji se izrađuju u obliku i način koji odredi BHDCA po tački 21.A.3A(b)(2) ili koji prihvati BHDCA;
 3. Ako je imatelj odobrenja organizacije za proizvodnju dobavljač druge proizvodne organizacije, on nju obavještava o slučajevima u kojima joj je isporučio proizvode, dijelove ili uređaje za koje je kasnije utvrđeno da možda odstupaju od važećih projektnih podataka;
- (g) Obezbijedi pomoć imatelju uvjerenja o tipu ili imatelju odobrenja dizajna u svim aktivnostima kontinuirane plovidbenosti povezanim s proizvedenim proizvodima, dijelovima ili uređajima;
- (h) Uvede sistem arhiviranja koji uključuje zahtjeve naložene njegovim partnerima, dobavljačima i podizvođačima i obezbjeđuje čuvanje podataka koji se koriste za dokazivanje usklađenosti proizvoda, dijelova ili uređaja. Ovi podaci moraju da budu dostupni BHDCA i da se održavaju da bi se obezbijedili podaci potrebni za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti proizvoda, dijelova ili uređaja;
- (i) Kad prema uvjetima odobrenja izdaje uvjerenje o tehničkoj ispravnosti, prije izdavanja uvjerenja utvrdi da li je dovršeni zrakoplov održavan i da li je u stanju da sigurno radi;
- (j) Gdje je to primjenljivo, saglasno pravima iz tačke 21.A.163(e), određuje uvjete pod kojima se izdaje dozvola za let;
- (k) Gdje je to primjenljivo, saglasno pravima iz tačke 21.A.163(e), prije izdavanja dozvole za let, obezbjeđuje usklađenost zrakoplova sa zahtjevima iz tačke 21.A.711(c) i (e).

ODJELJAK H – UVJERENJE O PLOVIDBENOSTI

21.A.171 Oblast primjene

Ovaj odjeljak uređuje postupak po kome se izdaju uvjerenja o plovidbenosti.

21.A.172 Podobnost

Svako fizičko ili pravno lice na čije ime je zrakoplov registriran ili treba da bude registriran u BiH ili njegov zastupnik, može da podnese zahtjev za izdavanje uvjerenja o plovidbenosti za navedeni zrakoplov prema ovom odjeljku.

21.A.173 Vrste uvjerenja o plovidbenosti

Uvjerenja o plovidbenosti razvrstavaju se na sljedeći način:

- (a) Uvjerenje o plovidbenosti koje se izdaje za zrakoplove koji posjeduju tipski certifikat izdat u skladu sa ICAO Aneksom 8;
- (b) Dozvola za letenje koje se izdaje za zrakoplove koji ne posjeduju tipski certifikat izdat u skladu sa ICAO Aneksom 8. Zrakoplov koji posjeduje Dozvolu za letenje podliježe operativnim ograničenjima unutar Bosne i Hercegovine i ne smije obavljati međunarodne letove, osim ako ne postoji posebno odobrenje tih država.

21.A.174 Zahtjev

- (a) Zahtjev za izdavanje uvjerenja o plovidbenosti po tački 21.A.172. podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA.
- (b) Zahtjev za izdavanje uvjerenja o plovidbenosti sadrži:
1. vrstu uvjerenja o plovidbenosti koja se zahtijeva;
 2. za novi zrakoplov:
 - (i) izjavu o usklađenosti:
 - izdatu prema tački 21.A.163(b), ili
 - izdatu prema tački 21.A.130 i koju je ovjerila BHDCA, ili
 - za uveženi zrakoplov, izjavu o usklađenosti, izdatu od strane proizvođača da je zrakoplov usklađen sa projektom koji je izveden prema certifikacionim zahtjevima prihvatljivim za BHDCA.
 - (ii) izvještaj o masi i ravnoteži s rasporedom ukrcavanja;
 - (iii) letački priručnik, ako je tako zahtijevano prema važećim standardima gradnje za određeni zrakoplov ;
 3. za korišteni zrakoplov:
 - Izjavu nadležnog organa države u kojoj je zrakoplov registriran ili je bio registriran o statusu plovidbenosti zrakoplova u registru, u trenutku prenošenja ili Uvjerjenje o plovidbenosti za izvoz u Bosnu i Hercegovinu;
 - Izvještaj o masi i ravnoteži s rasporedom ukrcavanja;
 - Letački priručnik, ako je tako zahtijevano prema važećim pravilima i propisima o plovidbenosti;
 - Prethodnu evidenciju pomoću koje se utvrđuju standardi proizvodnje, modifikacija i održavanja zrakoplova, uključujući sva ograničenja povezana sa ograničenim uvjerenjem o plovidbenosti prema tački 21.B.327(c);
- (c) Ako drukčije nije dogovoreno, izjave iz tačaka (b)(2)(i) i (b)(2)(ii) daju se najkasnije 60 dana prije predstavljanja zrakoplova BHDCA.

21.A.175 Jezik

Priručnici, pločice s natpisima, spiskovi (liste), oznake instrumenata i druge neophodne informacije koje zahtijevaju certifikacioni zahtjevi (*Certification Specifications*, CS) mogu da budu napisane na jednom ili više službenih jezika u Bosni i Hercegovini, na engleskom jeziku ili dvojezično.

21.A.177 Promjene

Uvjerjenje o plovidbenosti može da promijeni (izmjeni i dopuni) samo BHDCA.

21.A.179 Prenosivost i ponovno izdavanje

Ako se mijenja vlasnik zrakoplova, a zrakoplov ostaje u istom registru, uvjerenje o plovidbenosti prenosi se zajedno sa zrakoplovom.

21.A.180 Inspekcijski pregled

Imatelj uvjerenja o plovidbenosti mora omogućiti pristup zrakoplovu za koji je izdato uvjerenje o plovidbenosti, ako to zahtijeva BHDCA.

21.A.181 Važenje uvjerenja

- (a) Uvjerjenje o plovidbenosti važi neograničeno vrijeme. Ono ostaje da važi pod sljedećim uvjetima:
1. da je usklađeno s važećim dizajnom tipa i zahtjevima za kontinuiranu plovidbenost,

2. da zrakoplov ostaje u istom registru,
3. da tipski certifikat, prema kojima je izdato, nije prethodno stavljeno van snage po tački 21.A.51,
4. da imatelj uvjerenja nije vratio uvjerenje ili da uvjerenje trajno ukinuto prema tački 21.B.330.

(b) Po vraćanju ili trajnom ukidanju uvjerenja, ono se vraća BHDCA.

21.A.182 Identifikacija zrakoplova

Svaki podnositelj zahtjeva za izdavanje uvjerenja o plovidbenosti po ovom odjeljku mora da dokaže da je njegov zrakoplov identificiran prema Odjeljku Q.

ODJELJAK I – UVJERENJE O BUCI

21.A.201 Oblast primjene

Ovaj odjeljak uređuje postupke po kojima se izdaje uvjerenje o buci.

21.A.203 Podobnost

Svako fizičko ili pravno lice na čije ime je zrakoplov registriran ili treba da bude registriran u Bosni i Hercegovini, ili njegov zastupnik, može da podnese zahtjev za izdavanje uvjerenja o buci prema ovom odjeljku.

21.A.204 Zahtjev

(a) Zahtjev za izdavanje uvjerenja o buci podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA, prema tački 21.A.203.

(b) Zahtjev za izdavanje uvjerenja o buci sadrži:

1. za novi zrakoplov:
 - (i) izjavu o usklađenosti:
 - izdatu prema tački 21.A.163(b), ili
 - izdatu prema tački 21.A.130, i ovjerenu od strane BHDCA, ili
 - za uveženi zrakoplov, izjavu koju je potpisao nadležni organ države izvoznika da je zrakoplov usklađen s dizajnom koji je odobrila BHDCA;
 - (ii) podatke o buci, utvrđene prema važećim zahtjevima za buku. Ovi podaci će biti sadržani u letačkom priručniku, ako je tako zahtijevano prema važećim pravilima i propisima o plovidbenosti;
2. za korišteni zrakoplov:
 - (i) podatke o buci utvrđene prema važećim zahtjevima za buku. Ovi podaci će biti sadržani u letačkom priručniku, ako je tako zahtijevano prema važećim pravilima i propisima o plovidbenosti,
 - (ii) prethodnu evidenciju, pomoću koje se utvrđuju standardi proizvodnje, promjena i održavanja zrakoplova.

(c) Ako drukčije nije dogovoreno, izjave iz tačke (b)1 daju se najkasnije 60 dana prije predstavljanja zrakoplova BHDCA.

21.A.207 Promjene (izmjene i dopune)

Uvjerenje o buci može da promijeni (izmjeni ili dopuni) samo BHDCA.

21.A.209 Prenosivost i ponovno izdavanje u državi članici

Ako se mijenja vlasnik zrakoplova, a zrakoplov ostaje u istom registru, uvjerenje o buci prenosi se zajedno sa zrakoplovom.

21.A.210 Inspekcijski pregled

Imatelj uvjerenja o buci mora da omogući pristup zrakoplovu za koji je izdato uvjerenje o buci, na zahtjev BHDCA ili na zahtjev BHDCA.

21.A.211 Važenje uvjerenja

- (a) Uvjerenje o buci važi neograničeno vrijeme. Ono ostaje da važi pod uvjetom:
1. da je usklađeno s važećim dizajnom tipa i zahtjevima za zaštitu životne sredine i za kontinuiranu plovidbenost;
 2. da zrakoplov ostaje u istom registru;
 3. da tipski certifikat, na osnovu koga je izdato uvjerenje o buci, nije prethodno stavljen van snage prema tački 21.A.51;
 4. da imatelj uvjerenja nije vratio uvjerenje ili da uvjerenje nije trajno ukinuto prema tački 21.B.430.
- (b) Po vraćanju ili trajnom ukidanju uvjerenja o buci, ono se vraća BHDCA.

ODJELJAK J – ODOBRAVANJE ORGANIZACIJE ZA DIZAJN

21.A.231 Oblast primjene

Ovaj odjeljak uređuje postupak postupak po kome se odobrava organizacija za dizajn i prava i obaveze podnosioca zahtijeva za izdavanje odobrenja i imatelja odobrenja.

21.A.233 Podobnost

Svako fizičko ili pravno lice („organizacija“) ima pravo da podnese zahtjev za izdavanje odobrenja prema ovom odjeljku:

- (a) Prema tačkama 21.A.14, 21.A.112B, 21.A.432B ili 21.A.602B; ili
- (b) Za odobravanje dizajna manjih promjena ili manjih popravki, ako je to neophodno za korištenje prava iz tačke 21.A.263.

21.A.234 Zahtjev

Zahtjev za izdavanje odobrenja organizacije za dizajn podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA i sadrži kratak pregled podataka koji se zahtijevaju u tački 21.A.243 i uvjete odobrenja koji se zahtijevaju u tački 21.A.251.

21.A.235 Izdavanje odobrenja

Organizacija za dizajn, koja dokaže da je usklađena sa zahtjevima iz ovog odjeljka, ima pravo da joj BHDCA izda odobrenje i prateće uvjerenje o osposobljenosti organizacije za dizajn.

21.A.239 Sistem osiguranja dizajna (“Design Assurance System”)

- (a) Organizacija mora da dokaže da je uvela sistem osiguranja dizajna kojim se kontroliraju i nadziru projekti i promjene projekata proizvoda, dijelova i uređaja koji su sadržani u zahtjevu i da je sposobna da održava sistem osiguranja projekata. Sistem osiguranja dizajna omogućava organizaciji:
1. da su projekti proizvoda, dijelova i uređaja ili promjene projekata usklađeni s važećim osnovama za certifikaciju, primjenjivom osnovom certifikacije podataka o operativnoj prikladnosti tipa i zahtjevima za zaštitu životne sredine,
 2. da pravilno ispunjava svoje obaveze prema:
 - (i) odgovarajućim odredbama ovog Pravilnika;
 - (ii) uvjetima odobrenja izdatim prema tački 21.A.251;
 3. da nezavisno prati usklađenost s dokumentiranim postupcima sistema i njihovu adekvatnost. Praćenje podrazumijeva sistem povratnih informacija za lica ili grupe lica koja su odgovorna za osiguravanje korektivnih mjera.

- (b) Sistem osiguranja dizajna sadrži nezavisnu funkciju provjere dokazivanja usklađenosti na osnovu koje organizacija upućuje BHDCA izjave o usklađenosti i s njima povezane dokumente.
- (c) Organizacija za dizajn određuje način na koji sistem osiguranja dizajna procjenjuje prihvatljivost dizajna dijelova ili uređaja ili zadataka koje su ispunili partneri ili podizvođači po metodama određenim u pismenim postupcima.

21.A.243 Podaci

- (a) Organizacija za dizajn prosljeđuje BHDCA priručnik koji, neposredno ili uz pozivanje po referenci, opisuje organizaciju, važne postupke i proizvode ili promjene proizvoda koje treba projektovati.
- (b) Ako su bilo koje dijelove, uređaje ili bilo koje promjene proizvoda dizajnirale partnerske organizacije ili podizvođači, priručnik sadrži izjavu o tome kako organizacija za dizajn obezbjeđuje usklađenost svih dijelova i uređaja koja se zahtijeva u tački 21.A.239(b) i sadrži, neposredno ili uz pozivanje po referenci, opise i podatke o djelatnostima dizajna i organizaciji ovih partnera ili podizvođača.
- (c) Priručnik se mijenja po potrebi, da bi opis organizacije ostao ažuran. Kopije promjena prosljeđuju se BHDCA.
- (d) Organizacija za dizajn dostavlja izjavu o kvalifikacijama i iskustvu rukovodećeg osoblja i drugih lica koja su odgovorna za donošenje odluka koje utiču na plovidbenost i zaštitu životne sredine u organizaciji.

21.A.245 Zahtjev za odobravanje

Organizacija za dizajn mora, na podlozi podataka prosljeđenih prema tački 21.A.243, da, pored usklađenosti sa tačkom 21.A.239, dokaže da:

- (a) u svim tehničkim odjeljenjima ima dovoljno zaposlenih sa dovoljnim kvalifikacijama i odgovarajućim ovlaštenjima za ispunjavanje njima povjerenih obaveza i da to, zajedno sa prostorom, infrastrukturuom i opremom, omogućava zaposlenima da ostvare ciljeve u vezi sa plovidbenosti i zaštitom životne sredine proizvoda;
- (b) između i unutar odijeljenja postoji potpuna i djelotvorna usklađenost u vezi s plovidbenosti, operativnom prikladnosti i zaštitom životne sredine.

21.A.247 Promjene sistema osiguranja dizajna

Poslije izdavanja odobrenja organizaciji za dizajn, BHDCA mora da odobri svaku promjenu sistema osiguranja dizajna, koja je važna za dokazivanje usklađenosti ili za plovidbenost, operativnu prikladnost i zaštitu životne sredine u vezi s proizvodom. Pismeni zahtjev za odobravanje promjene podnosi se BHDCA, kojoj organizacija za dizajn dokazuje, na osnovu predloženih promjena priručnika i prije nego što se promjene uvedu, da će i poslije uvođenja promjena nastaviti da bude usaglašena prema ovom odjeljku.

21.A.249 Prenosivost

Izuzev usljed promjene vlasništva, koja se smatra promjenom u smislu tačke 21.A.247, odobrenje organizacije za dizajn nije prenosivo.

21.A.251 Uvjeti odobrenja

Uvjeti odobrenja određuju vrste projektovanja, kategorije proizvoda, dijelova i uređaja za koje je organizacija odobrena i funkcije i obaveze koje su obuhvaćeni odobrenjem, a odnose se na plovidbenost, operativnu prikladnost i karakteristike buke, ispuštanje goriva i emisije izduvnih gasova. Ako odobrenje organizacije za dizajn obuhvata certifikaciju tipa, uvjeti odobrenja sadrže i spisak proizvoda ili pomoćnih uređaja za napajanje. Ovi uvjeti izdaju se kao dio odobrenja organizacije za dizajn.

21.A.253 Promjene uvjeta odobrenja

Svaku promjenu uvjeta odobrenja mora da odobri BHDCA. Zahtjev za promjenu uvjeta

odobrenja podnosi se u obliku i na način koji odredi BHDCA. Organizacija za dizajn mora da ispuni odgovarajuće zahtjeve iz ovog odjeljka.

21.A.257 Provjere

- (a) Organizacija za dizajn uspostavlja instrumente koji omogućavaju BHDCA da sprovede sve potrebne provjere, uključujući i provjere partnera i podizvođača, radi utvrđivanja usklađenosti i stalne usklađenosti sa odgovarajućim zahtjevima iz ovog odjeljka.
- (b) Organizacija za dizajn omogućava BHDCA da pregleda sve izvještaje i sprovede bilo koje inspekcijske preglede, da obavi probni let ili da mu prisustvuje ili da sprovede ispitivanje na zemlji ili da mu prisustvuje, radi provjeravanja važenja izjava o usklađenosti koju je podnositelj zahtjeva predočio po tački 21.A.239(b).

21.A.258 Nalazi (*Findings*)

- (a) Ako postoji objektivan dokaz da imatelj odobrenja organizacije za dizajn ne ispunjava odgovarajuće zahtjeve iz ovog Pravilnika, nalazi se klasificiraju na sljedeći način:
 - 1. nalaz nivoa 1 predstavlja neusklađenost sa ovim Pravilnikom koja može da dovede do nekontroliranog odstupanja od važećih zahtjeva i da utiče na sigurnost zrakoplova;
 - 2. nalaz nivoa 2 predstavlja neusklađenost sa ovim Pravilnikom koja nije klasificirana kao nalaz nivoa 1.
- (b) Nalaz nivoa 3 predstavlja svaku okolnost koja prema objektivnim dokazima sadrži moguće probleme koji bi mogli da dovedu do neusklađenosti iz tačke (a).
- (c) Po prijemu obavještenja o nalazima prema važećim upravnim postupcima koje odredi BHDCA:
 - 1. Kod nalaza nivoa 1, imatelj odobrenja organizacije za dizajn dužan je da preduzme korektivne mjere kojima je BHDCA zadovoljna, u roku koji nije duži od 21 radnog dana od prijema pismene potvrde nalaza;
 - 2. Kod nalaza nivoa 2, rok za korektivne mjere, koji određuje BHDCA, zavisi od prirode nalaza, ali prvobitno ne može biti duži od tri mjeseca. U nekim okolnostima i zavisno od prirode nalaza, BHDCA može da produži tromjesečni rok ako se dostavi zadovoljavajući plan korektivnih mjera s kojim se BHDCA saglasila.
 - 3. Nalaz nivoa 3 ne zahtijeva hitno preduzimanje korektivnih mjera.
- (d) Kod nalaza nivoa 1 i nivoa 2, BHDCA može da, prema važećim upravnim postupcima koje ona odredi, djelimično ili potpuno, privremeno ili trajno ukine odobrenje organizacije za dizajn. Imatelj odobrenja organizacije za dizajn dužan je da odmah potvrdi prijem obavještenja o privremenom ili trajnom ukidanju odobrenja.

21.A.259 Važenje odobrenja

- (a) Odobrenje važi neograničeno vrijeme. Ono ostaje da važi izuzev ako:
 - 1. organizacija za dizajn ne uspije da dokaže usklađenost sa odgovarajućim zahtjevima ovog odjeljka;
 - 2. imatelj odobrenja ili njegovi partner ili podizvođač onemogući BHDCA sa sprovede provjere prema tački 21.A.257;
 - 3. postoje dokaz da sistem osiguranja dizajna ne može da održi zadovoljavajuću kontrolu i nadzor dizajna proizvoda ili njihovih promjena prema izdatom odobrenju;
 - 4. imatelj odobrenja nije vratio odobrenja ili da odobrenje nije trajno ukinuto, prema važećim upravnim postupcima koje odredi BHDCA.
- (b) Po vraćanju ili trajnom ukidanju odobrenja, uvjerenje o osposobljenosti organizacije za dizajn vraća se BHDCA.

21.A.263 Povlastice imatelja odobrenja

- (a) Imatelj odobrenja organizacije za dizajn ima pravo da se bavi dizajnom prema Aneksu I

(E7-21), u granicama odobrenja.

- (b) Uz uvažavanje tačke 21.A.257(b), BHDCA bez dalje provjere prihvata sljedeće dokumente o usklađenosti, koje podnositelj zahtjeva priloži radi sticanja:
1. Odobrenja uvjeta leta koje je potrebno za izdavanje dozvole za let; ili
 2. Tipskog certifikata ili odobrenja za veće promjene tipskog certifikata; ili
 3. Dodatnog tipskog certifikata;
 4. Odobrenja dizajna većih popravki.
- (c) Imatelj odobrenja organizacije za dizajn ima, u okviru uvjeta odobrenja i prema primjerenim postupcima sistema osiguranja dizajna, pravo da:
1. Klasificira promjene tipskog certifikata i popravke na „veće“ i „manje“;
 2. Odobrava manje promjene tipskog certifikata i manje popravke;
 3. Objavi podatke i uputstva koji sadrže sljedeću izjavu: „Tehnička sadržina ovog dokumenta odobrena je na osnovu odobrenja organizacije za dizajn (DOA), br. BHDCA.21J.[XXXX].“;
 4. Odobrava manje promjene dokumenata u letačkom priručniku zrakoplova i da navedene promjene izda uz sljedeću izjavu: „Promjena br. [YY] u letačkom priručniku zrakoplova, ref. [ZZ] odobrena je na osnovu odobrenja organizacije za dizajn (DOA), br. BHDCA.21J.[XXXX].“;
 5. Odobrava dizajn većih popravki proizvoda ili pomoćnih uređaja za napajanje za koje ima tipski certifikat ili dodatni tipski certifikat;
 6. Odobrava uvjete pod kojima može da se izda dozvola za let, prema tački 21.A.710(a)(2), izuzev za dozvole za let koje se izdaju u svrhu iz tačke 21.A.701(a)(15);
 7. Izda dozvolu za let prema tački 21.A.711(b), za zrakoplov koji je sam dizajnirao ili modifikovao, ili za koju je odobrio prema tački 21.A.263(c)6 uvjete pod kojim dozvola za let može biti izdata, i kad organizacija za dizajn prema svojim Odobrenjem dizajn organizacije (DOA) sama nadzire konfiguraciju zrakoplova i potvrđuje usklađenost s uvjetima dizajna koji su odobreni za let.

21.A.265 Obaveze imatelja odobrenja

Imatelj odobrenja organizacije za dizajn dužan je da:

- (a) održava priručnik saglasno sistemu osiguranja dizajna;
- (b) obezbijedi da se priručnik koristi kao osnovni radni dokument u organizaciji;
- (c) dokaže da je dizajn proizvoda ili promjene odnosno popravke, saglasan važećim zahtjevima i da nema nijedan element koji bi uticao na njihovu sigurnost;
- (d) izuzev kod manjih promjena ili popravki odobrenih prema pravima iz tačke 21.A.263, BHDCA obezbijede izjave i s njima povezanu dokumentaciju kojima se potvrđuje usklađenost sa tačkom (c);
- (e) BHDCA proslijedi podatke ili uputstva u vezi sa zahtijevanim mjerama po tački 21.A.3B.
- (f) gde je to primjereno, prema pravima iz tačke 21.A.263(c)(6), odredi uvjete pod kojima može da se izda dozvola za let.
- (g) gde je primjereno, prema pravima iz tačke 21.A.263(c)(7), prije izdavanja dozvole za let zrakoplova uspostavi usklađenost sa tačkama 21.A.711(b) i (d).

ODJELJAK K – DIJELOVI I UREĐAJI

21.A.301 Oblast primjene

Ovim odjeljkom uređuje se postupak po kome se odobravaju dijelovi i uređaji.

21.A.303 Usklađenost s važećim zahtjevima

Usklađenost dijelova i uređaja koji treba da se ugrade u proizvode koji imaju tipski certifikat dokazuje se:

- (a) zajedno s postupcima po kojima se izdaje certifikat tipa iz odjeljaka B, D ili E za proizvod u koji se ugrađuju; ili
- (b) za standardne dijelove, prema priznatim standardima.

21.A.305 Odobrenje dijelova i uređaja

Ako se prema propisima ili mjerama BHDCA izričito traži odobrenje dijela ili uređaja, oni moraju da budu usklađeni sa važećim specifikacijama koje u pojedinačnom slučaju BHDCA prizna kao ekvivalentne.

21.A.307 Spremnost dijelova i uređaja za ugradnju

Dio ili uređaj smije da se ugradi u proizvod koji ima tipski certifikat, ako je u stanju da može sigurno da se koristi i ako:

- (a) ima priloženo uvjerenje o spremnosti za upotrebu (*BHDCA Form 1*), kojim se dokazuje da su usklađeni sa odobrenim podacima dizajna i ako je identificiran prema Odjeljku Q; ili
- (b) je standardni dio; ili
- (c) je u slučaju BHLA1 ili BHLA2 zrakoplova, dio ili uređaj koji:
 - 1. nije sa ograničenim vijekom trajanja (life-limited), niti je dio primarne strukture, niti je dio komandi leta;
 - 2. je proizveden u skladu sa primjenjivim dizajnom;
 - 3. je identificiran prema Odjeljku Q;
 - 4. je identificiran kao podesan za ugradnju na konkretan zrakoplov;
 - 5. će se instalirati na zrakoplov za koji je vlasnik potvrdio usklađenost sa uvjetima od 1 do 4, i prihvatio je odgovornost za ovu usklađenost.

(ODJELJAK L – NE PRIMJENJUJE SE)

ODJELJAK M – POPRAVKE

21.A.431A Oblast primjene

- (a) Ovim odjeljkom uređuje se postupak po kome se odobrava dizajn popravki i prava i obaveze podnositelja zahtjeva i imatelja odobrenja.
- (b) Ovim odjeljkom uređuju se standardne popravke koje nisu u skladu sa procesom odobrenja u ovom odjeljku.
- (c) „Popravka“ znači uklanjanje oštećenja i/ili vraćanje u stanje plovidbenosti proizvoda, dijelova ili uređaja koje je proizvođač prethodno već pustio u upotrebu.
- (d) Uklanjanje oštećenja zamjenom dijelova ili uređaja bez dorade dizajna popravki smatra se održavanjem i ne podliježe zahtjevu za odobrenje prema ovom odjeljku.

21.A.431B Standardne popravke

- (a) Standardne popravke su popravke:
 - 1. u odnosu na:
 - (i) avione, čija je najveća masa na polijetanju (MTOM) do 5 700 kg;
 - (ii) rotorkrafte, čija je najveća masa na polijetanju (MTOM) do 3 175 kg;
 - (iii) jedrilica i motornih jedrilica, balona i dirižabala, kako su definirani u okviru BHLA1 i BHLA2.

2. koje poštuju podatke dizajna koji su uključeni u certifikacione zahtjeve koje je izdala BHDCA, koji sadrže prihvatljive metode, tehnike i prakse za izvršavanje i identificiranje standardnih popravki, uključujući i vezane instrukcije za kontinuiranu plovidbenost; i

3. koje nisu u koliziji sa podacima nositelja tipskog certifikata.

(b) Tačke 21.A.432A do 21.A.451 ne primjenjuju se u standardnim popravkama.

21.A.432A Podobnost

(a) Svako fizičko ili pravno lice koje dokaže ili je u postupku dokazivanja svoje osposobljenosti u skladu sa tačkom 21.A.432B, ima pravo da podnese zahtjev za odobravanje dizajna većih popravki prema uvjetima iz ovog odjeljka.

(b) Svako fizičko ili pravno lice ima pravo da podnese zahtjev za odobravanje dizajna manjih popravki.

21.A.432B Dokazivanje osposobljenosti

(a) Podnositelj zahtjeva za odobrenje dizajna većih popravki dokazuje svoju osposobljenost tako što ima odobrenje organizacije za dizajn koje je izdala BHDCA prema Odjeljku J.

(b) Odstupajući od tačke (a), kao dokaz o osposobljenosti smatra se i pristanak BHDCA, dat na prijedlog podnositelja zahtjeva, za primjenu postupaka kojima se utvrđuju posebna projektna praksa, resursi i redoslijed aktivnosti potrebnih za usklađivanje s ovim odjeljkom.

(c) Odstupajući od tačaka (a) i (b), podnositelj zahtjeva može da traži saglasnost BHDCA za odobrenje certifikacionog programa u kojem su navedene posebne projektne prakse, resursi i redoslijed aktivnosti koji su potrebni za usklađivanje sa ovim aneksom I (E7-21) za popravku proizvoda definiranog u tački 21.A.14(c).

21.A.433 Dizajn popravki

(a) Podnositelj zahtjeva za odobrenje dizajna popravki mora da:

1. dokaže usklađenost sa osnovom za certifikaciju tipa i zahtjevima za zaštitu životne sredine na koje se poziva tipski certifikat ili dodatni tipski certifikat ili sa onim zahtjevima koji važe na dan podnošenja zahtjeva (za odobrenje dizajna popravki), uz sve promjene certifikacionih zahtjeva (*Certification Specifications*, CS) ili posebnih uvjeta koje BHDCA smatra potrebnim za uspostavljanje nivoa sigurnosti koji odgovara nivou sigurnosti iz osnova za certifikaciju tipa na koje se tipski certifikat ili dodatni tipski certifikat poziva;

2. predoči sve potrebne suštinske podatke, na zahtjev BHDCA;

3. izda izjavu da postoji usklađenost sa certifikacionim zahtjevima i zahtjevima za zaštitu životne sredine iz tačke (a)(1).

(b) Ako podnositelj zahtjeva nije imatelj tipskog certifikata ili dodatnog tipskog certifikata, on može da ispuni zahtjeve iz tačke (a) korištenjem sopstvenih resursa ili u dogovoru sa imateljem uvjerenja o tipu ili dodatnog tipskog certifikata.

21.A.435 Klasifikacija popravki

(a) Popravka može biti „veća” ili „manja”. Klasifikacija se vrši prema mjerilima iz tačke 21.A.91 za promjenu tipskog certifikata.

(b) Popravku kao „veću” ili „manju” prema tački (a) klasificira:

1. BHDCA; ili

2. bilo koja odgovarajuće odobrena organizacija za dizajn, prema postupku s kojim se saglasila BHDCA.

21.A.437 Izdavanje odobrenja dizajna popravki

Pošto se izda izjava i dokaže da je dizajn popravki usklađen sa važećim certifikacionim

zahtjevima i zahtjevima za zaštitu životne sredine iz tačke 21.A.433(a)(1) odobrava ga:

- (a) BHDCA; ili
- (b) odgovarajuće odobrena organizacija koja ima tipski certifikat, dodatni tipski certifikat, prema postupku s kojim se saglasi BHDCA; ili
- (c) odobrena organizacija za dizajn, prema postupku s kojim se saglasila BHDCA – ali samo za manje popravke.

21.A.439 Proizvodnja dijelova za popravku

Dijelovi i uređaji koji se budu koristili za popravke proizvode se prema proizvodnim podacima koji se zasnivaju na potrebnim podacima o dizajnu koje odredi imatelj odobrenja za dizajn popravki:

- (a) prema Odjeljku F; ili
- (b) proizvodi ih odgovarajuće odobrena organizacija prema Odjeljku G; ili
- (c) proizvodi ih odgovarajuće odobrena organizacija za održavanje.

21.A.441 Izvođenje popravki

- (a) Popravku izvodi odgovarajuće odobrena organizacija za održavanje u skladu sa Dijelom M ili Dijelom 145 ili odgovarajuće odobrena organizacija za proizvodnju prema Odjeljku G, po pravima iz tačke 21.A.163.
- (b) Organizacija za dizajn dostavlja potrebna uputstva za ugradnju organizaciji koja izvodi popravku.

21.A.443 Ograničenja

Projekat popravki može da se odobri uz ograničenja i u tom slučaju odobrenje projekta popravki sadrži sva potrebna uputstva i ograničenja. Imatelj odobrenja projekta popravki prenosi ova uputstva i ograničenja izvođaču, prema postupku s kojim se saglasi BHDCA.

21.A.445 Nepopravljena oštećenja

- (a) Kad se oštećeni proizvod, dio ili uređaj ne popravi, a nije obuhvaćen prethodno odobrenim podacima, procjenu posljedica oštećenja po njegovu plovidbenost može da obavi samo:
 - 1. BHDCA; ili
 - 2. odgovarajuće odobrena organizacija za dizajn, prema postupku s kojim se saglasila BHDCA. Sva potrebna ograničenja obrađuju se prema postupcima iz tačke 21.A.443.
- (b) Ako organizacija, koja procjenjuje štetu prema tački (a), nije ni BHDCA ni imatelj tipskog certifikata niti dodatnog tipskog certifikata, ona mora da dokaže osnovanost podataka na kojima zasniva procjenu štete korištenjem sopstvenih resursa ili dogovora sa imateljem tipskog certifikata, dodatnog tipskog certifikata ili, po potrebi, sa proizvođačem.

21.A.447 Vođenje evidencije

Povodom svake popravke, sve značajne podatke o dizajnu, crteže, izvještaje o ispitivanju, uputstva i ograničenja, koja eventualno mogu da se izdaju prema tački 21.A.443, dokaze o klasifikaciji i dokaze o odobrenju dizajna:

- (a) Imatelj odobrenja dizajna popravke mora da stavi na raspolaganje BHDCA;
- (b) Imatelj odobrenja dizajna popravke mora da čuva radi omogućavanja podataka koji su potrebni za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti popravljenih proizvoda, dijelova i uređaja.

21.A.449 Uputstva za kontinuiranu plovidbenost

- (a) Imatelj odobrenja dizajna popravki dostavlja najmanje jedan komplet ovih promjenjenih uputstava za kontinuiranu plovidbenost koje proizlaze iz dizajna popravki, uključujući opisne podatke i uputstva za realizaciju, pripremljen prema važećim zahtjevima, svakom korisniku (operateru) zrakoplova u koji je ugrađen popravak. Popravljeni proizvod, dio ili

uređaj može da se pusti u upotrebu prije nego što se promjene uputstva, ali samo na ograničeno vrijeme i uz saglasnost BHDCA. Promjenjena uputstva čine se dostupnim i drugim licima koja moraju da se usklade sa bilo kojim uvjetom iz promjenjenih uputstava, na njihov zahtjev. Neki priručnici ili dijelovi promijenjenih uputstava za kontinuiranu plovidbenost, koji obrađuju remont (obnovu) ili druge oblike velikih radova održavanja, mogu da se stave na raspolaganje kasnije, pošto proizvod bude pušten u upotrebu, ali moraju da budu dostupni prije nego što bilo koji proizvod dostigne odgovarajuću starost ili sate/cikluse leta.

- (b) Ako uputstva za kontinuiranu plovidbenost ažurira imatelj odobrenja nacrtu popravke, pošto je popravka prva odobrena, ovi ažurirani podaci dostavljaju se svakom korisniku i, na njihov zahtjev, i svim drugim licima koja moraju da se usklade sa bilo kojim uvjetom iz promjenjenih uputstava. BHDCA se upućuje program u kome se prikazuje kako se razdjeljuju ažurirane promjene uputstava za kontinuiranu plovidbenost.

21.A.451 Rezervisano

(ODJELJAK N – NE PRIMJENJUJE SE)

ODJELJAK O – Rezervisano

ODJELJAK P – DOZVOLA ZA LET

21.A.701 Oblast primjene

- (a) Dozvola za let se izdaje se prema ovom odjeljku za zrakoplove koji ne ispunjavaju ili još nije dokazano da ispunjavaju uvjete za plovidbenost, ali su sposobni da sigurno lete pod određenim uvjetima, i za sljedeće namjene:
1. razvoj;
 2. dokazivanje usklađenosti s propisima ili certifikacionim zahtjevima (*Certification Specifications, CS*);
 3. obuku osoblja organizacija za dizajn ili organizacija za proizvodnju;
 4. proizvodne provjere u letu novoproducenog zrakoplova;
 5. let zrakoplova čija je proizvodnja u toku, između proizvodnih lokacija;
 6. let zrakoplova radi njegovog prihvatanja od kupca;
 7. isporuka ili izvoz zrakoplova;
 8. let zrakoplova radi izdavanja odgovarajućeg odobrenja;
 9. ispitivanje tržišta, uključujući obuku osoblja stranke;
 10. izložbe i aero-mitinz;
 11. let zrakoplova do mjesta održavanja ili pregleda plovidbenosti ili do mjesta skladištenja;
 12. let zrakoplova s masom većom od njegove maksimalno odobrene mase na polijetanju, za letove koji su udaljeniji od uobičajenih preleta iznad vode ili zemlje, gde nije obezbjeđena odgovarajuća infrastruktura za slijetanje ili gde nije dostupno odgovarajuće gorivo;
 13. postavljanje rekorda, takmičenje u zraku i slična takmičenja;
 14. let zrakoplova koji ispunjava uvjete za plovidbenost, prije nego što se utvrdi da ispunjava i zahtjeve za zaštitu životne sredine;
 15. rekreativno letenje pojedinih nekompleksnih zrakoplova ili tipova zrakoplova, za koje uvjerenje o plovidbenosti nije odgovarajuće.

- (b) Ovaj odjeljak uspostavlja postupak za izdavanje dozvole za let i odobravanje povezanih uvjeta za let i uspostavlja prava i obaveze podnositelja zahtjeva za, ili nositelja, ovih dozvola i odobrenja uvjeta za let.

21.A.703 Podobnost

- (a) Zahtjev za izdavanje dozvole za let može da podnese svako fizičko ili pravno lice, izuzev za dozvolu za let za namjene iz tačke 21.A.701(a)(15), kad zahtjev može da podnese samo vlasnik zrakoplova.
- (b) Zahtjev za odobrenje uvjeta za let može da podnese svako fizičko ili pravno lice.

21.A.705 Rezervisano

21.A.707 Zahtjev za izdavanje dozvole za let

- (a) Prema tački 21.A.703 i ako podnositelju zahtjeva nije odobreno pravo da izdaje dozvolu za let, zahtjev za izdavanje dozvole za let podnosi se na način koji odredi BHDCA.
- (b) Zahtjev za izdavanje dozvole za let sadrži:
 1. namjenu leta, prema tački 21.A.701;
 2. oblasti u kojima zrakoplov nije usklađen s važećim uvjetima za plovidbenost;
 3. uvjete leta koji su odobreni prema tački 21.A.710.
- (c) Ako uvjeti leta nisu odobreni u vrijeme podnošenja zahtjeva za izdavanje dozvole za let, zahtjev za odobravanje uvjeta leta podnosi se prema 21.A.709.

21.A.708 Uvjeti leta

Uvjeti leta obuhvataju:

- (a) konfiguraciju za koju se zahtijeva dozvola za let;
- (b) sve uvjete ili ograničenja neophodna za sigurno korištenje zrakoplova, uključujući:
 1. uvjete ili ograničenja puta/zračnog prostora koji se zahtijevaju za let;
 2. uvjete i ograničenja koji se odnose na posadu koja upravlja zrakoplovom;
 3. ograničenja koja se odnose na prijevoz lica koja ne spadaju u posadu zrakoplova;
 4. operativna ograničenja, posebne postupke ili tehničke uvjete;
 5. pojedinačni program provjere u letu (ako je potreban);
 6. posebne aranžmane vezane za plovidbenost, uključujući uputstva za održavanje i režim po kome se održavanje obavlja;
- (c) dokaz da je zrakoplov sposoban da sigurno leti prema uvjetima ili ograničenja iz tačke (b);
- (d) metod koji je bio korišten za provjeru konfiguracije zrakoplova, da bi se utvrđeni uvjeti i dalje ispunjavali.

21.A.709 Zahtjev za odobravanje uvjeta leta

- (a) Prema tački 21.A.707(c) i ako podnositelju zahtjeva nije odobreno pravo da odobrava uvjete leta, zahtjev za odobravanje uvjeta leta podnosi se BHDCA.
- (b) Zahtjev za odobravanje uvjeta leta sadrži:
 1. predložene uvjete leta;
 2. dokumentaciju kojom se predloženi uvjeti leta potkrepljuju;
 3. izjavu da je zrakoplov sposoban da sigurno leti prema uvjetima ili ograničenja iz tačke 21.A.708(b).

21.A.710 Odobravanje uvjeta leta

- (a) Ako je odobravanje uvjeta leta povezano sa sigurnosti dizajna, uvjete leta odobrava:
 - 1. BHDCA; ili
 - 2. odgovarajuće odobrena organizacija za dizajn, prema pravima iz tačke 21.A.263(c)(6).
- (b) Ako odobravanje uvjeta leta nije povezano sa sigurnosti dizajna, uvjete leta odobrava BHDCA ili odgovarajuće odobrena organizacija koja ima pravo da izda dozvolu za let.
- (c) Prije nego što se odobre uvjeti leta, BHDCA ili odobrena organizacija moraju biti uvjereni da je zrakoplov sposoban da sigurno leti prema utvrđenim uvjetima i ograničenjima. BHDCA može u te svrhe preduzeti ili zahtijevati od podnosioca zahtjeva da sprovede sve potrebne provjere ili ispitivanja.

21.A.711 Izdavanje dozvole za let

- (a) BHDCA izdaje dozvolu za let na BHDCA obrascu 20b pod uvjetima navedenim u tački 21.B.525.
- (b) Odgovarajuće odobrena organizacija za dizajn može da izda dozvolu za let na BHDCA obrascu 20b, prema pravima koja proizilaze iz tačke 21.A.263(c)(7) kada su uvjeti leta navedeni u tački 21.A.708 odobreni prema tački 21.A.710.
- (c) Odgovarajuće odobrena organizacija za proizvodnju može da izda dozvolu za let na BHDCA obrascu 20b, prema pravima koja proizilaze iz tačke 21.A.163(e), kada su uvjeti leta navedeni u tački 21.A.708 odobreni prema tački 21.A.710.
- (d) Odgovarajuće odobrena organizacija za osiguravanje kontinuirane plovidbenosti može da izda dozvolu za let na BHDCA obrascu 20b, prema pravima koja proizilaze iz tačke M.A.711 Aneksa I (Dio E7-M) Pravilnika o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova i aeronautičkih proizvoda, dijelova i uređaja, te o odobravanju organizacija i osoblja uključenih u te poslove, kada su uvjeti leta navedeni u tački 21.A.708 odobreni prema tački 21.A.710.
- (e) U dozvoli za let navode se njena namjena i svi uvjeti i ograničenja koji su odobreni prema tački 21.A.710.
- (f) Kad je dozvola za let izdata prema tačkama (b), (c) ili (d), za BHDCA podnosi se kopija dozvole za let i vezanih uvjeta leta što je prije moguće, ali ne kasnije od 3 dana.
- (g) Ako se pokaže da bilo koji od uvjeta iz tačke 21.A.723(a) nije ispunjen za dozvolu za let koju je izdala organizacija prema tačkama (b), (c) ili (d), ova organizacija odmah trajno ukida tu dozvolu i bez odlaganja obavještava BHDCA.

21.A.713 Promjene

- (a) Svaka promjena koja poništava uvjete leta ili povezane dokaze koji su utvrđeni za dozvolu za let odobrava se prema tački 21.A.710. Kad je to primjereno, zahtjev se podnosi prema 21.A.709.
- (b) Ako promjena utiče na sadržinu dozvole za let, izdaje se nova dozvola za let prema tački 21.A.711

21.A.715 Jezik

Priručnici, pločice sa natpisima, spiskovi (liste), oznake instrumenata i drugi potrebni podaci koji se zahtijevaju prema važećim certifikacionim zahtjevima oraju da budu ispisani na jednom ili više službenih jezika Bosnii Hercegovine, na engleskom jeziku ili dvojezično.

21.A.719 Prenosivost dozvole

- (a) Dozvola za let nije prenosiva.

21.A.721 Inspekcijski pregledi

Imatelj dozvole za let ili podnositelj zahtjeva za nju mora da omogući pristup zrakoplovu, na zahtjev BHDCA.

21.A.723 Važenje

- (a) Dozvola za let izdaje se najduže na 12 mjeseci. Ona ostaje da važi pod sljedećim uvjetima:
 - 1. da je usklađena sa uvjetima i ograničenjima iz tačke 21.A.711(e) koja se odnose na dozvolu za let;
 - 2. da je imatelj nije vratio ili da ona nije trajno ukinuta;
 - 3. da zrakoplov ostane upisan u registar Bosne i Hercegovine.
- (b) Odstupajući od tačke (a), dozvola za let koja je izdata za namjene iz tačke 21.A.701(a)(15) može da se izda na neograničeno vrijeme.
- (c) Po vraćanju ili trajnom ukidanju dozvole za let, ona se vraća BHDCA.

21.A.725 Produženje važenja dozvole za let

Produženje važenja dozvola za let obavlja se kao promjena, prema tački 21.A.713.

21.A.727 Obaveze imatelja dozvole za let

Imatelj dozvole za let obezbjeđuje da u svakom trenutku budu ispunjeni svi uvjeti i ograničenja koja se odnose na dozvolu za let.

21.A.729 Vođenje evidencije

- (a) Imatelj odobrenja uvjeta leta obezbjeđuje BHDCA i nadležnom organu pregled svih dokumenata koji su nastali u svrhe utvrđivanja i dokazivanja osnovanosti uvjeta leta i čuva ih zarad prenošenja podataka koji su potrebni za obezbjeđenje dalje plovidbenosti zrakoplova.
- (b) Odobrena organizacija obezbjeđuje BHDCA i nadležnom organu pregled svih dokumenata koji se odnose na izdavanje dozvole za let prema pravima odobrene organizacije, uključujući evidenciju o pregledima, dokumenta koja se odnose na odobravanje uvjeta leta i dozvolu za let i čuva ih zarad prenošenja podataka koji su potrebni za obezbjeđenje dalje plovidbenosti zrakoplova.

ODJELJAK Q – IDENTIFIKACIJA PROIZVODA, DIJELOVA I UREĐAJA

21.A.801 Identifikacija proizvoda

- (a) Identifikacija proizvoda sadrži sljedeće podatke:
 - 1. ime proizvođača,
 - 2. oznaku proizvoda,
 - 3. serijski broj proizvođača,
 - 4. druge podatke koje BHDCA smatra potrebnim.
- (b) Svako fizičko ili pravno lice koje proizvodi zrakoplov ili motor prema Odjeljku G ili Odjeljku F, mora da označi zrakoplov ili motor vatrostalnom pločicom koja sadrži podatke iz tačke (a), unešene utiskivanjem, urezivanjem, graviranjem ili nekim drugim odobrenim metodom vatrostalnog označavanja. Identifikacijska pločica mora da bude pričvršćena tako da bude lako dostupna i čitljiva i da ne može da se izbriše ili odstrani pri redovnom radu, niti da se izgubi ili uništi u nezgodi.
- (c) Svako fizičko ili pravno lice koje proizvodi elisu, krak (lopaticu za elisu) ili glavčinu elise prema Odjeljku G ili Odjeljku F, označava ove proizvode pločicom na koju se utiskivanjem, urezivanjem, graviranjem ili nekim drugim odobrenim metodom vatrostalnog označavanja unose na nekritičnoj površini podaci iz tačke (a), pri čemu se vodi računa da se identifikacijska pločica ne izbriše ili odstrani pri redovnom radu ili ne izgubi ili uništi u nezgodi.
- (d) Kod slobodnih balona s posadom, identifikacijska pločica iz tačke (b) mora da bude

pričvršćena na platnenu oplatu balona i, ako je to izvodljivo, postavljena na mjesto na kome je lako čitljiva za operatera kad je balon naduvan. Pored toga, na korpi, čitavom okviru za teret i uređaju za grijanje moraju trajno i čitljivo da budu označeni ime proizvođača, broj dijela ili ekvivalentni broj i broj serije ili ekvivalentni podaci.

21.A.803 Postupanje sa identifikacijskim podacima

- (a) Niko ne smije bez odobrenja BHDCA da odstrani, promijeni ili postavi identifikacijske podatke navedene u tački 21.A.801(a) ni na jedan zrakoplov, motor, elisu, krak ili glavčinu elise ili identifikacijske podatke navedene u tački 21.A.807(a) na pomoćni uređaj za napajanje.
- (b) Niko ne smije, bez odobrenja BHDCA, da odstrani ili ugradi nijednu identifikacijsku pločicu navedenu u tački 21.A.801 ili u tački 21.A.807 za pomoćni uređaj za napajanje.
- (c) Odstupajući od tački (a) i (b), svako fizičko ili pravno lice koje radi na održavanju prema važećim pravilima za izvršenje, može da, saglasno metodama, tehnikama i praksi koje odredi BHDCA:
 - 1. odstrani, promijeni ili postavi identifikacijske podatke navedene u tački 21.A.801(a) na svaki zrakoplov, motor, elisu, krak ili glavčinu elise ili podatke navedene u tački 21.A.807(a) na pomoćni uređaj za napajanje, ili
 - 2. odstrani identifikacijsku pločicu navedenu u tački 21.A.801 ili u tački 21.A.807 za pomoćni uređaj za napajanje, ako to potrebno za održavanje.
- (d) Niko ne smije da ugradi identifikacijsku pločicu koja je odstranjena prema tački (c)(2) ni na jedan zrakoplov, motor, elisu, krak ili glavčinu elise, izuzev na one s kojih je pločica odstranjena.

21.A.804 Identificiranje dijelova i uređaja

- (a) Svaki dio ili uređaj će biti trajno i čitljivo označen:
 - 1. imenom, robnim žigom ili simbolom koji identificira proizvođača na način određen u važećim projektnim podacima; i
 - 2. brojem dijela, kao što je to određeno u važećim projektnim podacima.
- (b) Odstupajući od tačke (a), ako se BHDCA saglasi da je dio ili uređaj isuviše mali ili da iz nekog drugog razloga njegovo označavanje podacima iz tačke (a) nema smisla, onda podatke koji nisu mogli da budu označeni na dijelu ili uređaju sadrži uvjerenje o vraćanju u upotrebu koje se prilaže dijelu ili uređaju ili njihovoj ambalaži.

21.A.805 Identificiranje kritičnih dijelova

Pored zahtjeva iz tačke 21.A.804, proizvođač dijela koji se ugrađuje u proizvod koji ima tipski certifikat i koji je označen kao kritični dio, mora trajno i čitljivo da označi taj dio brojem proizvoda i serijskim brojem.

21.A.807 Rezervisano

SEKCIJA B
POSTUPAK ZA NADLEŽNE ORGANE

ODJELJAK A – OPĆE ODREDBE

21.B.5 Oblast primjene

- (a) Ovom sekcijom uređuju se postupci koje vodi BHDCA prilikom sprovođenja poslova i odgovornosti povodom izdavanja, održavanja, promjenama (izmjenama ili dopuna), privremenim ili trajnim ukidanjem uvjerenja, odobrenja, dozvola i ovlaštenja iz Aneksa I (E7-21).

21.B.20 Rezervisano

21.B.25 Zahtjevi u pogledu organizacije nadležnog organa

- (a) Opće:
Prema Zakonu o zrakoplovstvu Bosne i Hercegovine, BHDCA je ovlaštena za primjenu ovog Pravilnika i mora imati dokumentirane postupke, organizacijsku strukturu i zaposlene.
- (b) Resursi:
1. Broj zaposlenih mora da bude dovoljan za obavljanje povjerenih poslova.
2. BHDCA mora imenovati jednog ili više rukovoditelja odgovornih za izvršavanje odgovarajućih poslova, uključujući saradnju sa drugim nadležnim organima, ako je potrebno.
- (c) Kvalifikacije i obuka:
Svi zaposleni moraju imati odgovarajuće kvalifikacije i dovoljno znanje, iskustvo i obuku.

21.B.30 Dokumentirani postupci

- (a) BHDCA mora uspostaviti dokumentirane postupke po kojima opisuje svoju organizaciju, sredstva i metode za ispunjavanje zahtjeva iz Aneksa I (E7-21). Postupci se ažuriraju i koriste kao osnovni radni dokumenti u okviru svih oblasti rada BHDCA.
- (b) Kopije postupaka i njihovih promjena moraju biti dostupni BHDCA.

21.B.35 Promjene u organizaciji i postupcima

- (a) BHDCA mora blagovremeno ažurirati svoje dokumentirane postupke kad god dođe do promjena u propisima, kako bi se osigurala učinkovita primjena tih propisa.

21.B.40 Rezervisano

21.B.45 Rezervisano

21.B.55 Vođenje evidencije

BHDCA mora voditi odgovarajuće evidencije u vezi sa uvjerenjima, odobrenjima, dozvolama i ovlaštenjima koje je izdala prema nacionalnim propisima.

21.B.60 Rezervisano

(ODJELJAK C – NE PRIMJENJUJE SE)

ODJELJAK D – IZMJENE TIPSKOG CERTIFIKATA

ODJELJAK E – DODATNI TIPSKI CERTIFIKAT

ODJELJAK F – PROIZVODNJA BEZ ODOBRENJA

21.B.120 Ispitivanje

- (a) Radi ispunjavanja svih zadataka u vezi sa pismom o saglasnosti (*Letter of agreement*), BHDCA će imenovati za svakog podnositelja zahtjeva ili imatelja pisma o saglasnosti grupu za ispitivanje koji se sastoji od vođe koji rukovodi grupom i, ako je potrebno, jednog ili više članova. Vođa grupe odgovara rukovoditelju koji je zadužen za ove zadatke, prema tački 21.B.25(b)(2).
- (b) BHDCA će sprovesti dovoljno detaljno ispitivanje podnositelja zahtjeva ili imatelja pisma o saglasnosti, radi izdavanja preporuke za izdavanje, održavanje, promjenu (izmjeni ili dopunu), privremeno ili trajno ukidanje pisma o saglasnosti.
- (c) BHDCA će uspostaviti procedure, po kojima će se vršiti provjera podnositelja zahtjeva ili imatelja pisma o saglasnosti, i koje će najmanje obuhvatiti:
 - 1. procjenu zahtjeva,
 - 2. imenovanje grupe za provjeru,
 - 3. planiranje i pripremu provjere,
 - 4. procjenu dokumentacije (priručnika, postupaka itd.),
 - 5. audite i inspekcije,
 - 6. praćenje korektivnih mjera,
 - 7. preporuke za izdavanje, promjene (izmjene ili dopune), privremeno ili trajno ukidanje pisma o saglasnosti.

21.B.125 Nalazi

- (a) Ako BHDCA, tokom audita ili na drugi način, nađe objektivne dokaze da imatelj pisma o saglasnosti ne ispunjava zahtjeve iz Sekcije A ovog aneksa, nalazi se klasificiraju prema tački 21.A.125B
- (b) BHDCA će preduzeti sljedeće mjere:
 - 1. Za nalaz nivoa 1, BHDCA će odmah preduzeti neposredne mjere da organizaciji, zavisno od obima nalaza nivoa 1, trajno ukine, ograniči ili privremeno ukine, u cjelini ili djelimično, pismo o saglasnosti dok ona uspješno ne izvrši odgovarajuće korektivne mjere;
 - 2. Za nalaz nivoa 2, BHDCA će odobriti rok za preduzimanje korektivnih mjera koji odgovara prirodi nalaza i nije duži od 3 mjeseca. U određenim okolnostima, na kraju ovog roka i zavisno od prirode nalaza, BHDCA može da produži rok od 3 mjeseca, ako postoji zadovoljavajući plan korektivnih mjera kojeg je dostavila organizacija.
- (c) BHDCA će privremeno ukinuti pismo o saglasnosti, u cjelini ili dijelimično, ako organizacija ne poštuje odobreni rok.

21.B.130 Izdavanje pisma o saglasnosti

- (a) Kad se BHDCA uvjeri da proizvođač ispunjava važeće zahtjeve iz Odjeljka F, Sekcija A, BHDCA će izdati pismo o saglasnosti kojim se dokazuje usklađenost pojedinih proizvoda, dijelova ili uređaja (BHDCA obrazac 65).
- (b) Pismo o saglasnosti sadrži obim saglasnosti, datum prestanka njegovog važenja i, ako

postoje, ograničenja koja se odnose na odobrenje.

- (c) Pismo o saglasnosti izdaje se najduže na jednu godinu.

21.B.135 Održavanje pisma o saglasnosti

BHDCA će održavati pismo o saglasnosti validnim dok:

- (a) proizvođač pravilno koristi BHDCA obrazac 52 – kao izjavu o usklađenosti cijelog zrakoplova, i BHDCA obrazac 1 – kao izjavu o usklađenosti drugih proizvoda koji nisu zrakoplovi i dijelova ili uređaja;
- (b) BHDCA ispitivanjem prije ovjeravanja BHDCA obrasca 52 ili BHDCA obrasca 1 prema tački 21.A.130(c), ne utvrdi nijednu neusklađenost sa zahtjevima ili postupcima iz priručnika proizvođača ili sa neusklađenošću proizvoda, dijelova ili uređaja. Ispitivanjem se prije svega provjerava:
 - 1. da li se pismo o saglasnosti odnosi na proizvod, dio ili uređaj koji se ovjeravaju i da li ostaje da važi;
 - 2. da li proizvođač koristi priručnik opisan u tački 21.A.125A(b) i njegove promjene navedene u pismu o saglasnosti kao osnovni radni dokument. U suprotnom, ispitivanje se prekida, a uvjerenje o vraćanju u upotrebu se ne ovjerava;
 - 3. da li se proizvodnja odvija prema uvjetima iz pisma o saglasnosti i na zadovoljavajući način;
 - 4. da li se provjere i ispitivanja (uključujući i probni let ako je primjereno) prema tačkama 1.A.130(b)(2) i (b)(3), izvode prema uvjetima iz pisma o saglasnosti i na zadovoljavajući način;
 - 5. da su inspekcijski pregledi BHDCA, koji su opisani ili predviđeni u pismu o saglasnosti, sprovedeni i ocijenjeni prihvatljivima;
 - 6. da li je izjava o usklađenosti saglasna tački 21.A.130 i da li podaci koje ona sadrži ne sprječavaju njenu ovjeru.
- (c) ne istekne vrijeme na koji je pismo o saglasnosti izdato.

21.B.140 Promjena pisma o saglasnosti

- (a) Prema tački 21.B.120, BHDCA će provjeriti u potrebnom obimu svaku promjenu pisma o saglasnosti.
- (b) Ako nadležni organ utvrdi da su zahtjevi iz Odjeljka F, Sekcija A i dalje ispunjeni, promijenit će na odgovarajući način pismo o saglasnosti.

21.B.145 Ograničavanje, privremeno i trajno ukidanje pisma o saglasnosti

- (a) Ograničenje, privremeno i trajno ukidanje pisma o saglasnosti pismeno se saopštavaju imatelju pisma o saglasnosti. BHDCA će navesti razloge za ograničenje, privremeno i trajno ukidanje pisma o saglasnosti i poučiti imatelja pisma o saglasnosti o pravu na žalbu.
- (b) Ako je pismo o saglasnosti privremeno ukinuto, njegovo važenje se ponovo uspostavlja (privremeno ukidanje prestaje važiti) ako se ponovo postigne usklađenost sa Odjeljkom F Sekcije A.

21.B.150 Vođenje evidencije

- (a) BHDCA će uspostaviti sistem vođenja evidencije koji omogućava da se prate postupci izdavanja, održavanja, promjena (izmjena ili dopuna), privremenog ili trajnog ukidanja svakog pisma o saglasnosti.
- (b) Evidencija najmanje sadrži:
 - 1. dokumente koje je priložio podnositelj zahtjeva ili imatelj pisma o saglasnosti,
 - 2. dokumente koji su nastali tokom ispitivanja ili inspekcijskog pregleda u kojima su navedene aktivnosti i ocjena elemenata navedenih u tački 21.B.120,

3. pismo o saglasnosti, uključujući i njegove promjene,
 4. zapisnike sa sastanaka sa proizvođačem.
- (c) Evidencija se čuva najmanje šest godina po prestanku važenja pisma o saglasnosti.
- (d) BHDCA će čuvati evidenciju o svim izjavama o usklađenosti (*BHDCA Form 52*) i uvjerenja o spremnosti za upotrebu (*BHDCA Form 1*), koje je ovjerila.

ODJELJAK G – ODOBRAVANJE ORGANIZACIJE ZA PROIZVODNJU

21.B.220 Ispitivanje

- (a) Radi ispunjavanja svojih zadataka vezanih za odobravanje organizacije za proizvodnju, BHDCA će imenovati, za svakog podnositelja zahtjeva ili imatelja odobrenja, grupu za odobravanje organizacije za proizvodnju, koja se sastoji od vođe grupe koji rukovodi grupom i, po potrebi, jednog ili više članova. Vođa grupe izvještava rukovoditelja koji je zadužen za ove zadatke, prema tački 21.B.25(b)(2).
- (b) BHDCA će sprovesti dovoljno detaljno ispitivanje podnositelja zahtjeva ili imatelja odobrenja da bi mogao da opravda preporuke za izdavanje, održavanje, promjenu (izmjenu ili dopunu), privremeno ili trajno ukidanje odobrenja.
- (c) BHDCA će uspostaviti procedure, po kojima će se vršiti provjera podnositelj zahtjeva ili odobrena organizacija za proizvodnju, i koji najmanje obuhvata:
1. procjenu zahtjeva,
 2. imenovanje grupe za ispitivanje,
 3. planiranje i pripremu ispitivanja,
 4. procjenu dokumentacije (priručnika, postupaka itd.),
 5. audit ,
 6. praćenje korektivnih mjera,
 7. preporuke za izdavanje, promjene (izmjene ili dopune), privremeno ili trajno ukidanje odobrenja organizacije za proizvodnju,
 8. stalni nadzor.

21.B.225 Nalazi

- (a) Ako BHDCA, tokom audita ili na drugi način, nađe objektivne dokaze da imatelj odobrenja proizvodne organizacije ne ispunjava zahtjeve iz Sekcije A, nalazi se klasificiraju prema tački 21.A.158(a).
- (b) BHDCA će preduzeti sljedeće mjere:
1. Za nalaz nivoa 1, BHDCA će odmah preduzeti neposredne mjere da organizaciji, zavisno od obima nalaza nivoa 1, trajno ukine, ograniči ili privremeno ukine, u cjelini ili dijelimično, odobrenje proizvodne organizacije dok ona uspješno ne sprovede odgovarajuće korektivne mjere;
 2. Za nalaz nivoa 2, BHDCA će odobriti rok za preduzimanje korektivnih mjera koji odgovara prirodi nalaza i nije duži od 3 mjeseca. U određenim okolnostima, na kraju ovog roka i zavisno od prirode nalaza, BHDCA može da produži rok od 3 mjeseca ako postoji zadovoljavajući plan korektivnih mjera koje obezbeđuje ta organizacija.
- (c) BHDCA će privremeno ukinuti odobrenje, u cjelini ili dijelimično, ako organizacija ne poštuje odobreni rok.

21.B.230 Izdavanje odobrenja

- (a) Kad se BHDCA uvjeri da organizacija za proizvodnju ispunjava važeće zahtjeve iz Odjeljka G, Sekcija A, BHDCA će izdati odobrenje i prateće uvjerenje o osposobljenosti organizacije za proizvodnju (na obrascu BHDCA Form 55).

- (b) Referentni broj upisuje se u BHDCA obrazac 55 na način koji odredi BHDCA.

21.B.235 Stalni nadzor

- (a) Da bi se utvrdila opravdanost održavanja odobrenja, BHDCA će sprovoditi stalni nadzor sa ciljem:
1. provjere da li je sistem kvaliteta imatelja odobrenja usklađen sa zahtjevima iz Odjeljka G Sekcije A;
 2. provjere da li odobrena organizacija radi saglasno svome priručniku;
 3. provjere učinkovitosti procedura sadržanih u priručniku organizacije za proizvodnju;
 4. provjere, putem metoda uzorka, da li proizvodi, dijelovi ili uređaji odgovaraju standardima.
- (b) Stalni nadzor sprovodi se prema tački 21.B.220.
- (c) Planom stalnog nadzora BHDCA će obezbijediti da se odobrenje organizacije za proizvodnju, sa stanovišta usklađenosti sa ovim Aneksom I (E7-21), kompletno provjerava u razdoblju od 24 mjeseca. Stalni nadzor u ovom roku može da se sastoji od više provjera. Broj provjera određuje BHDCA, zavisno od složenosti organizacije, broja lokacija i kritičnosti proizvodnje. Minimalno, BHDCA će izvršiti nadzor nad svakim imateljem odobrenja organizacije za proizvodnju najmanje jednom godišnje.

21.B.240 Promjena odobrenja

- (a) BHDCA će putem stalnog nadzora pratiti sve manje promjene.
- (b) BHDCA će, prema tački 21.B.220, ispitati svaku značajnu promjenu odobrenja organizacije ili sprovesti ispitivanje na zahtjev imatelja odobrenja organizacije za promjenu obima i uvjeta odobrenja.
- (c) Ako BHDCA utvrdi da su i dalje ispunjeni zahtjevi iz Odjeljka G, Sekcije A, promijenit će (izmijeniti ili dopuniti) odobrenje organizacije za proizvodnju.

21.B.245 Privremeno ili trajno ukidanje odobrenja

- (a) Kod nalaza nivoa 1 i nalaza nivoa 2 BHDCA će, djelimično ili u cjelini, ograničiti, privremeno ili trajno ukiniti odobrenje organizacije za proizvodnju, na sljedeći način:
1. Kod nalaza nivoa 1, BHDCA će odmah ograničiti ili privremeno ukinuti odobrenje organizacije za proizvodnju. Ako imatelj odobrenja organizacije za proizvodnju ne ispuni zahtjeve iz tačke 21.A.158(c)(1), odobrenje organizacije za proizvodnju se trajno ukida.
 2. Kod nalaza nivoa 2, BHDCA će odlučiti o ograničenju obima odobrenja tako što ga privremeno ukine, u cjelini ili djelimično. Ako imatelj odobrenja organizacije za proizvodnju ne ispuni zahtjeve iz tačke 21.A.158(c)(2), odobrenje organizacije za proizvodnju se trajno ukida.
- (b) Ograničenje, privremeno ili trajno ukidanje odobrenja organizacije za proizvodnju pismeno se saopštavaju imatelju odobrenja. BHDCA će navesti razloge za ograničenje, privremeno ili trajno ukidanje i poučiti imatelja odobrenja organizacije za proizvodnju o pravu na žalbu.
- (c) Ako je odobrenje organizacije za proizvodnju privremeno ukinuto, njegovo važenje se ponovo uspostavlja (privremeno ukidanje prestaje važiti) ako se ponovo postigne usklađenost sa Odjeljkom G, Sekcija A.

21.B.260 Vođenje evidencije

- (a) BHDCA će uspostaviti sistem vođenja evidencije koji omogućava da se prate postupci izdavanja, održavanja, promjena (izmjena ili dopuna), privremenog ili trajnog ukidanja svakog odobrenja organizacije za proizvodnju i uvjerenja o osposobljenosti organizacije za proizvodnju.
- (b) Evidencija će najmanje sadržavati:

1. dokumente koje je priložio podnositelj zahtjeva ili imatelj odobrenja (uvjerenja),
 2. dokumente koji su nastali tokom provjera u kojima su navedene aktivnosti i konačni rezultati u tački 21.B.220 navedenih elemenata, uključujući nalaze utvrđene prema tački 21.B.225,
 3. program stalnog nadzora, uključujući i evidenciju o provedenim provjerama,
 4. odobrenje organizacije i uvjerenje o osposobljenosti organizacije za proizvodnju, uključujući i njihove promjene,
 5. zapisnike sa sastanaka sa imateljem odobrenja organizacije za proizvodnju.
- (c) Evidencija se čuva najmanje šest godina po prestanku važenja odobrenja (uvjerenja).

ODJELJAK H – UVJERENJE O PLOVIDBENOSTI

21.B.320 Ispitivanje

- (a) BHDCA će sprovesti dovoljno detaljan postupak provjere podnositelja zahtjeva ili imatelja uvjerenja o plovidbenosti da bi mogla utvrditi opravdanost izdavanja, održavanja, promjena (izmjena ili dopuna), privremenog ili trajnog ukidanja uvjerenja.
- (b) BHDCA će uspostaviti procedure procjene koje najmanje obuhvataju:
 1. procjenu podobnosti podnositelja zahtjeva,
 2. procjenu podobnosti zahtjeva,
 3. klasifikaciju uvjerenja o plovidbenosti,
 4. procjenu dokumentacije priložene uz zahtjev,
 5. inspekcijski pregled zrakoplova,
 6. određivanje potrebnih uvjeta, restrikcija i ograničenja u uvjerenju o plovidbenosti.

21.B.325 Izdavanje uvjerenja o plovidbenosti

- (a) BHDCA će izdati ili izmijeniti uvjerenje o plovidbenosti ako se uvjeri da su ispunjeni zahtjevi tačke 21.B.326 i primjenjivi zahtjevi iz Odjeljka H, Sekcija A ovog aneksa I (E7-21).

21.B.326 Uvjerenje o plovidbenosti

BHDCA će izdati uvjerenje o plovidbenosti za:

- (a) novi zrakoplov:
 1. po predočavanju dokumentacije koja se zahtijeva u tački 21.A.174(b)(2);
 2. kada se BHDCA uvjeri da je zrakoplov u skladu sa odobrenim projektom i da je u stanju da sigurno radi. To može uključivati preglede od strane BHDCA.
- (b) korišteni zrakoplov:
 1. po predočavanju dokumentacije koja se zahtijeva u tački 21.A.174(b)(3), kojom dokazuje da:
 - (i) je zrakoplov u skladu sa odobrenim dizajnom tipa, odobrenim na osnovu tipskog certifikata i bilo kojim dodatnim tipskim certifikatom, odobrenom izmjenom ili popravkom u skladu sa ovim aneksom I (E7-21); i
 - (ii) da su ispunjene važeće naredbe o plovidbenosti; te
 - (iii) da je zrakoplov pregledan u skladu s važećim odredbama Aneksa I (Dio E7-M) Pravilnika o kontinuiranoj plovidbenosti zrakoplova i aeronautičkih proizvoda, dijelova i uređaja, te o odobravanju organizacija i osoblja uključenih u te poslove;
 2. kada se BHDCA uvjeri da je zrakoplov u skladu sa odobrenim dizajnom i da je u stanju da sigurno radi. To može uključivati preglede od strane BHDCA.

21.B.327 Rezervisano

21.B.330 Trajno i privremeno ukidanje uvjerenja o plovidbenosti

- (a) BHDCA će odmah trajno ili privremeno ukinuti uvjerenje o plovidbenosti ako se pokaže da nije ispunjen bilo koji uvjet iz tačke 21.A.181(a).
- (b) Pri davanju obavještenja o trajnom ili privremenom ukidanju uvjerenja o plovidbenosti, BHDCA će navesti razloge za trajno ili privremeno ukidanje i poučiti imatelja uvjerenja o pravu na žalbu.

21.B.345 Vođenje evidencije

- (a) BHDCA će uspostaviti sistem vođenja evidencije koji omogućava da se prate postupci izdavanja, održavanja, promjena (izmjena ili dopuna), trajno ili privremeno ukidanje svakog uvjerenja o plovidbenosti.
- (b) Evidencija najmanje sadrži:
 - 1. dokumente koje je priložio podnositelj zahtjeva,
 - 2. dokumente koji su nastali tokom provjere u kojima su navedene aktivnosti i konačni rezultati u tački 21.B.320(b) navedenih elemenata,
 - 3. kopiju uvjerenja, uključujući i promjene.
- (c) Evidencija se čuva najmanje šest godina poslije brisanja zrakoplova iz nacionalnog registra.

ODJELJAK I – UVJERENJE O BUCI

21.B.420 Ispitivanje

- (a) BHDCA će sprovesti dovoljno detaljan postupak ispitivanja podnositelja zahtjeva ili imatelja uvjerenja o buci da bi mogla utvrditi opravdanost izdavanja, održavanja, promjene (izmjene ili dopune), trajnog ili privremenog ukidanja uvjerenja o buci.
- (b) BHDCA će uspostaviti postupke za procjenjivanje, kao dio dokumentovanih postupaka, koji najmanje obuhvataju:
 - 1. procjenu podobnosti,
 - 2. procjenu dokumentacije priložene uz zahtjev,
 - 3. pregled zrakoplova.

21.B.425 Izdavanje uvjerenja o buci

BHDCA će izdati ili izmijeniti uvjerenje o buci ako se uvjeri da su ispunjeni zahtjevi iz Odjeljka I, Sekcija A.

21.B.430 Trajno ili privremeno ukidanje uvjerenja o buci

- (a) BHDCA će odmah trajno ili privremeno ukinuti uvjerenje o buci ako se pokaže da nije ispunjen bilo koji uvjet iz tačke 21.A.211(a).
- (b) Pri davanju obavještenja o trajnom ili privremenom ukidanju uvjerenja o buci, BHDCA će navesti razloge za trajno ili privremeno ukidanje i poučiti imatelja uvjerenja o buci o pravu na žalbu.

21.B.445 Vođenje evidencije

- (a) BHDCA će uspostaviti sistem vođenja evidencije sa kriterijima za minimalne periode čuvanja, koji omogućava da se prate postupci izdavanja, održavanja, promjena (izmjena ili dopuna), trajno ili privremeno ukidanje svakog uvjerenja o buci.
- (b) Evidencija najmanje sadrži:

1. dokumente koje je priložio podnositelj zahtjeva,
 2. dokumente koji su nastali tokom ispitivanja u kojima su navedene aktivnosti i konačni rezultati u tački 21.B.420(b) navedenih elemenata,
 3. kopiju uvjerenja uključujući i promjene.
- (c) Evidencija se čuva najmanje šest godina poslije brisanja zrakoplova iz nacionalnog registra.

ODJELJAK J – ODOBRENJE ORGANIZACIJE ZA DIZAJN

ODJELJAK K – DIJELOVI I UREĐAJI

(ODJELJAK L – NE PRIMJENJUJE SE)

ODJELJAK M – POPRAVKE

(ODJELJAK N – NE PRIMJENJUJE SE)

ODJELJAK O – Rezervisano

ODJELJAK P – DOZVOLA ZA LET

21.B.520 Ispitivanje

- (a) BHDCA će sprovesti dovoljno detaljan postupak provjere koji omogućava izdavanje ili stavljanje van snage dozvole za let.
- (b) BHDCA će uspostaviti postupke za procjenjivanje koji se prije svega odnose na:
 1. procjenu pogodnosti podnositelja zahtjeva,
 2. procjenu pogodnosti zahtjeva,
 3. procjenu dokumentacije priložene uz zahtjev,
 4. pregled zrakoplova,
 5. odobravanje uvjeta leta prema tački 21.A.710(b).

21.B.525 Izdavanje dozvola za let

BHDCA će izdati Dozvolu za let :

- (a) nakon predočavanja podataka koji se traže u tački 21.A.707; i
- (b) kada se odobre uvjeti za let iz tačke 21.A.708 u skladu sa tačkom 21.A.710; i
- (c) kada se BHDCA, bilo sopstvenom istragom, koja može uključivati inspekcije, bilo kroz postupke dogovorene sa podnositeljem zahtjeva, uvjeri da je zrakoplov prije leta u skladu sa dizajnom definiranim tačkom 21.A.708.

21.B.530 Privremeno i trajno ukidanje dozvole za let

- (a) BHDCA će odmah privremeno ili trajno ukinuti dozvolu za let ukoliko nije ispunjen bilo koji uvjet iz tačke 21.A.723(a).
- (b) Pri davanju obavještenja o privremenom ili trajnom ukidanju dozvole za let, BHDCA će navesti razloge za privremeno ili trajno ukidanje i poučiti imatelja dozvole za let o pravu na žalbu.

21.B.545 Vođenje evidencije

- (a) BHDCA će uspostaviti sistem vođenja evidencije koji omogućava da se prate postupci izdavanja i stavljanja van snage svake dozvole za let.

- (b) Evidencija najmanje sadrži:
 - 1. dokumente koje je priložio podnositelj zahtjeva,
 - 2. dokumente koji su nastali tokom ispitivanja u kojima su navedene aktivnosti i konačni rezultati u tački 21.B.520(b) navedenih elemenata,
 - 3. kopiju dozvole za let.
- (c) Evidencija se čuva najmanje šest godina od kad dozvola za let prestane da važi.